

Univerzita Palackého v Olomouci  
Cyrilometodějská teologická fakulta  
Katedra křesťanské sociální práce

*Charitativní a sociální práce*

*Lucie Matýsková*

*Cochemský model v praxi okresního soudu*

Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. Denisa Raková Novotná, DiS.

2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom prameny a literaturu, jež jsou uvedené v závěrečném bibliografickém seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 10. 5. 2020

Lucie Matýsková

## **Poděkování**

Tímto děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Denise Rakové Novotné, DiS. za pomoc, odborné rady, vstřícný přístup a za velkou trpělivost.

# Obsah

Úvod .....	6
1 Shrnutí absolventské práce: Aplikace Cochemské praxe v ostravském regionu .....	8
2 Definice Cochemské praxe .....	12
2.1 Principy .....	12
2.2 Pilíře .....	12
3 Interdisciplinární spolupráce .....	14
4 Účastníci a průběh řízení dle Cochemského modelu .....	15
4.1 Soud .....	16
4.1.1 Jmenování opatrovníka .....	18
4.1.2 Vedení rodičů ke smírnému řešení .....	18
4.1.3 Řádné poučení a zohlednění přístupu rodičů .....	19
4.1.4 Využití znaleckých posudků .....	19
4.1.5 Cochemská praxe přílehlých soudů .....	20
4.2 OSPOD .....	21
4.3 Rodiče .....	22
4.4 Expertní pomoc .....	23
4.4.1 Mediace .....	24
4.4.2 Rodinná terapie .....	25
4.5 Soudní znalec .....	26
4.6 Advokáti .....	26

4.7	Závěr teoretické části.....	27
5	Výzkumná část.....	29
5.1	Cíl výzkumu .....	29
5.2	Metody a dotazované osoby .....	29
5.3	Analýza rozhovorů .....	30
	Závěr.....	39
	Seznam použitých zdrojů .....	41
	Anotace.....	44
	Abstract.....	44
	Přílohy .....	45

## Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem vycházela ze své praxe sociálního pracovníka OSPOD, kde je pro mě úprava výchovy a výživy nad dítětem každodenní povinností. Rozvodovost je rozšířeným společenským fenoménem, na který systém při ochraně rodiny musí umět efektivně reagovat. Například v důsledku vyrovnání genderových nerovností ve společnosti dochází k výraznému posouvání sociálních rolí, primárně ve vnímání – muž, žena, otec, matka. Tento trend postupuje a nelze zastavit, proto je nutné na něj reagovat. Stát se podílí na hledání řešení situace rodičů v podobě komplexního a koordinovaného systému výkonu státní, chcete-li veřejné, správy, kdy tento systém svým zákonným jednáním vede k ochraně zájmů dítěte. Rodiče, kteří se hůře, nebo špatně, vyrovnávají s rozpadem partnerského vztahu, volí účinnější strategie proti sobě a v praxi to znamená, že částečně, nebo zcela, ignorují nejlepší zájem dítěte ve svém jednání. Lze tedy pozorovat, že se stát v těchto komplikovaných případech orientuje na čas a stabilitu poměrů dítěte a zajišťuje tak jeho ochranu, kdy je pro její dosahování klíčová právě spolupráce rodičů.

Z vlastní praxe mohu konstatovat, že na něj dobře reaguje právě Cochemská praxe. V sociální práci aktuálně představuje progresivnější přístup v praxi orgánu sociálně-právní ochrany dětí u potřeby úpravy výchovných poměrů, s ohledem na rozpad partnerského nebo manželského soužití. Ve své praxi osobně využívám dílčí prvky ve chvíli, kdy mě k této formě práce vyzve soud. Dále je také využívám vždy, když vyhodnotím, že je to pro daný případ vhodné. Každá úprava rodičovské odpovědnosti je individuální, a proto se k ní snažím jedinečným způsobem přistupovat. Za svého klíčového partnera v celém procesu považuji soud, který rozhoduje o stanovení kolizního opatrovníka v celém řízení. Soud tak určí explicitně roli orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení. Povaha orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení je objektivně, a především s ohledem na zajištění práv dítěte, dítě obhajovat tak, aby důsledky rozpadu vztahu mezi rodiči měly na jeho emocionální vývoj minimální dopady. Je potřeba, aby si každý klíčový aktér v řízení uvědomil, že dítě má právo na takový rozsah a výkon rodičovské odpovědnosti jako za doby trvání bezproblémového vztahu rodičů. Zjednodušeně řečeno, dítě má právo na výchovu a péči obou rodičů. V praxi lze pozorovat, že zpochybňování rodičovských práv mezi partnery je kořenem problému sporu o dítě. Role orgánu sociálně-právní ochrany dětí a opatrovnických soudů by pak měla být zejména v posouzení a vedení případu takovým způsobem, aby rodičovská práva byla v souladu s právy dítěte, a ve vyhraněných případech, aby práva dětí stála nad právy rodičů.

Abych pro svou praxi získala hlubší povědomí o tom, jakým způsobem je Cochemská praxe aplikovaná místně příslušným soudem, rozhodla jsem se ve své bakalářské práci věnovat právě způsobu, míře a efektivnosti použití Cochemského modelu u Okresního soudu v Ostravě.

Bakalářská práce navazuje na mou absolventskou práci s názvem „Aplikace Cochemského modelu v ostravském regionu“. Při zpracovávání absolventské práce jsem zjistila, že je téma Cochemského modelu mnohem hlubší, než se na první pohled jeví. Z výzkumu bylo například zjištěno, že sociální pracovníci metodu užívají nejčastěji na základě výzvy opatrovnického oddělení okresního soudu, a proto jsem se v bakalářské práci zaměřila na to, jak Cochemský model ve své praxi vnímají a používají soudci opatrovnických soudů v Ostravě.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda je metoda Cochemského modelu využívána pro soudní praxi Okresního soudu v Ostravě. Konkrétněji, jestli je metoda aktivně využívána soudci opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě, jak se projevuje aplikace Cochemského modelu, co mělo zásadní vliv pro užívání tohoto modelu, případně jaké inovace je potřeba provést pro jeho bezvadné fungování.

Bakalářská práce bude rozvíjet role a činnosti jednotlivých aktérů v opatrovnickém řízení ve věci úpravy poměrů nezletilých dětí s aplikací Cochemského modelu. Ve své praxi dlouhodobě pozoruji, že mnoho sociálních pracovníků i soudců používá v souvislosti s Cochemskou praxí raději pojem „interdisciplinární spolupráce“, a proto je vhodné se věnovat také samotné definici Cochemského modelu. Někteří tyto pojmy považují za totožné, někteří mezi nimi vidí mírné nuance. Tématu interdisciplinární spolupráce bude pro tyto důvody také věnována část práce.

Nejprve v práci definuji, co je to Cochemský model a jak se v praxi u konkrétní státní instituce využívá – konkrétně míru, způsob, efekt a konsekvenci využití Cochemského modelu v praxi. Dále také zda se jedná o způsob práce s případem u klíčových aktérů podle obecně a odborně uznávané definice, nebo jde o sled nahodilých a nezávisle na sobě aplikovaných postupů vykazujících znaky Cochemského modelu. Jako datové portfolio pro formulaci výsledků (ověření výzkumných hypotéz) jsem jako nejvhodnější metodu aplikovala metodu kvalitativního výzkumu, která mi poskytne adekvátní a věcně správné výsledky.

# 1 Shrnutí absolventské práce: Aplikace Cochemské praxe v ostravském regionu

V úvodu jsem uvedla, že bakalářská práce navazuje na mou absolventskou práci, proto si zde dovolím ve stručnosti zrekapitulovat její obsah a závěry. Absolventská práce a profesní zaměření ovlivnily můj zájem o hlubší teoretické a praktické rozpracování tématu do rozsahu bakalářské práce. Absolventská práce se věnovala specificky ostravskému regionu a jeho zajišťování sociálně-právní ochrany prostřednictvím orgánů státní správy. Nevyhnula jsem se kapitole horizontálnímu a vertikálnímu popisu struktury veřejné moci při jejím výkonu na poli sociálně-právní ochrany dětí v Ostravě.

Na horizontální úrovni je výkon veřejné správy statutárního města Ostravy rozdělen do 23 městských obvodů, přičemž 7 úřadů těchto městských obvodů (dále jen ÚMOB) vykonávají funkci OSPOD. Tyto městské obvody zpravidla spolupracují s Okresním soudem v Ostravě.

Na vertikální úrovni organizace veřejné moci v regionu zajišťuje sociálně-právní ochranu dětí Magistrát města Ostravy jako nadřízený orgán městských obvodů, který plní úkoly v rámci samostatné působnosti (samosprávné činnosti) i přenesené působnosti (výkon státní správy). Také je potřeba připomenout, že od 1. 1. 2003 z důvodu reformy, jako odpověď na potřebu decentralizace veřejné moci, došlo ke zrušení okresních úřadů. Magistrát tak zajišťuje výkon státní správy pro správní obvod města Ostravy, a dále pro správní obvody přilehlých obcí (Magistrát města Ostravy, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí [online]).

Pojem sociálně-právní ochrana dětí představuje ochranu práva dítěte na život, jeho přirozený vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání a zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Tomu také musí odpovídat organizace výkonných složek na úrovni výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Ochranu dítěte realizuje v závislosti na předmětu činnosti celá řada subjektů, od právnických až po fyzické osoby. Z toho vyplývá, že právní úpravu ochrany dítěte není možné upravit do jednoho právního předpisu. V České republice má sociálně-právní ochrana dětí ústavní a mezinárodní základ, a to v podobě Deklarace práv dítěte, přijatou VS OSN 20. listopadu 1959, a Úmluvou o právech dítěte, jež byla přijatá v roce 1989.

*„Tyto právní normy deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech jejích členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohly plnit svou úlohu. Dítě tak ve smyslu těchto mezinárodních*



*dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.*“ (Novotná a kol., 2014, s. 25)

Podle národních právních předpisů implementují výše uvedené mezinárodní principy při ochraně práv dětí v těsné spolupráci na úrovni veřejné moci: orgány sociálně-právní ochrany dětí a opatrovnická oddělení Okresního soudu v Ostravě. Činnost je v současné době zajišťována celkem 14 soudci a 7 orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Rodičovská odpovědnost je souhrn povinností a práv rodičů k dítěti. Zároveň je jedním z klíčových pojmů rodinného práva (Hrušáková, Králíčková, 2006, s. 220–221). Dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění zákona č. 460/2016 Sb., přísluší rodičovská odpovědnost oběma rodičům stejně, pokud jí není některý z rodičů zbaven. Zájmy dítěte jsou směřovatelné pro rozhodnutí soudu týkající se rozsahu rodičovské odpovědnosti nebo způsobu či rozsahu, v jakém ji rodiče mají vykonávat. Princip nejlepšího zájmu dítěte byl ustanoven v návaznosti na posílení ochrany práv dítěte, přestože nelze zcela ztotožňovat s ochranou dítěte. Dle Van Buerena (2007, s. 30) myšlenka, že dospělí (rodiče nebo stát) jsou schopni rozpoznat lépe než dítě samo, co je pro něj dobré, lze považovat za podnět pro vznik samotného principu nejlepšího zájmu dítěte. Avšak současně je nezbytné princip chápat jako omezení moci dospělých nad dítětem, neboť ve smyslu uvedeného principu mohou dospělí konat pouze to, co chrání děti a jejich zájmy.

Cochemský model je v České republice poměrně novou metodou. Cochemský přístup je založen na síťované spolupráci odborných profesí účastných na rodičovských sporech. Metoda vznikla v letech 1992–1993 v německém Cochemu-Zell (Rudolph, 2007 s. 19). Jak uvádí Cirbusová a Rogalewiczová (2015, s. 14), v roce 2009 došlo k přijetí zákona o řízení ve věcech rodinných a ve věcech dobrovolné soudní jurisdikce, jenž do novely zakomponoval prvky využívané v Cochemské praxi. Zásada přednosti a zásada urychlení byly nejdůležitějšími základními myšlenkami. Dále uvádí, že „*Cochemská praxe je tedy názorným příkladem pozitivní změny v právní úpravě, přístupu k právu a zaběhnuté praxi soudů, který nemusí nutně přivést pouze legislativní úpravy.*“ (Cirbusová, Rogalewiczová, 2015, s. 15). Změna může být provedena také ze strany samotných sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jejichž náplní práce je uplatnění práva způsobem, který není považován za správný či vhodný.

O interdisciplinární spolupráci pod názvem Cochemská praxe se v České republice aktivně hovoří zhruba od roku 2014. Jak už bylo výše uvedeno, model byl do českého systému převeden z Německa, konkrétně Markétou Novákovou, zakladatelkou zapsaného spolku

Cochem.cz. Dalším aktivním zdrojem byl projekt Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně, který zkoumal možnosti zavedení Cochemského modelu do legislativního prostředí v České republice. V praktické rovině byl průkopníkem aktivního užívání metody Okresní soud v Novém Jičíně, následně soud v Mostě. V soudnictví byla touto aplikací spuštěna „malá revoluce“. I přes počáteční negativní odezvy, k dnešnímu dni aktivně užívá Cochemský model okolo dvaceti soudů v České republice, a to v podobě užívání dílčích principů, nebo přetransformováním modelu dle vlastní potřeby (Círbusová, Brzobohatý, 2019, s. 1.). Vize, cíle a principy Cochemské praxe upozorňují na změny, které by měly vést k bezvadné aplikaci Cochemského modelu. Změny jsou zaměřeny zejména na myšlení a přístup lidí, a až následně může být změněn systém.

Velmi málo rodičů si uvědomuje, že pro šťastné a harmonické dětství a zdravý vývoj dítěte jsou podstatní oba rodiče. Rogalewiczová, Killarová dále uvádí, že *„Soudci představují jakousi autoritu, nicméně na jejich soudcovské vážnosti se nic nezmění, pokud se budou snažit vést rodiče k dohodě případně za pomoci odborníků.“* (Rogalewiczová, Killarová, 2015, s. 18). Advokáti představují pro své klienty nejbližší spolubojovníky v konfliktní situaci, proto by mělo být jejich cílem rodiče usměrňovat a vést je smírnou cestou. V případě, že budou chtít za každou cenu vyhrát daný spor, mohou tak zničit i případnou existující spolupráci rodičů. Orgány sociálně-právní ochrany dětí následně mohou být zahlcené vzájemnými pomluvami rodičů. Z toho důvodu může být považováno oddělení role orgánu sociálně-právní ochrany dětí a kolizního opatrovníka dítěte za velkou výhodu pro všechny zúčastněné subjekty. V zájmu všech účastníků řízení by mělo být vyřešení rodičovského konfliktu smírem v co nejkratším možném čase bez případné změny zákona (Rogalewiczová, Killarová, 2015, s. 18–19).

Závěry absolventské práce představují zjištění, že v ostravském regionu jsou využívány především dílčí prvky Cochemské praxe, a to z důvodu nejednotnosti aplikace. Model využívají téměř všechny skupiny sociální pracovníků OSPOD až na nové pracovníky, kteří jsou „čerstvými“ absolventy vysokých a vyšších odborných škol. Největší znalosti modelu však prokázali sociální pracovníci s magisterským vzděláním, kteří se účastnili pilotního projektu Cochemské praxe, který je doposud aktivní. Největší část pracovníků získala prvotní informace o dané metodě prostřednictvím široké škály školení nebo prostřednictvím kolegů. Vliv na využívání modelu v praxi má většinou soud, a to prostřednictvím specifického dožádání a provedení pohovoru s oběma rodiči, který by měl nejlépe vést k uzavření dohody mezi nimi ve vztahu k dítěti. Menší část pracovníků metodu, nebo její dílčí prvky, užívá na základě získaných pozitivních referencí, případně pocitově s ohledem na individualitu jednotlivých

případů. Za výhody respondenti nejčastěji považovali to, že je metoda citlivá k zájmu dítěte, že klade důraz na odpovědnost rodičů za své životy, a že zastává smířčí řízení a podporuje genderovou rovnost mezi partnery jako rodiči. Dle zjištěných informací je Cochemský model, nebo jeho prvky, využívány vždy, kdy je to možné. Pro potřeby této bakalářské práce a s ohledem na její téma, budu v následujících kapitolách a podkapitolách definovat Cochemskou praxi, její principy a pilíře, které později rozpracuji v rovině praktické.

## 2 Definice Cochemské praxe

Cochemská praxe je forma interdisciplinární spolupráce, která představuje cestu, kterou je možné ku prospěchu nezletilého dítěte řešit spor rodičů. Snaží se urychlit řešení konfliktu rodičů a tímto způsobem zmírňuje dopady rozpadu partnerského vztahu na celou rodinu. V České republice se Cochemský model šíří především díky orgánu mezinárodně právní ochrany dětí a neziskové organizace Cochem.cz (Vitalia, Cochemská praxe: u koho skončí dítě po rozvodu, ovlivní jeho život i zdraví [online]).

### 2.1 Principy

Cochemská praxe vychází ze čtyř základních principů, kdy první z těchto principů klade důraz na rychlost řešení konfliktu. Tento princip cílí na to, aby problém mezi rodiči dále neeskaloval. V praxi se projevuje nařízeným soudním jednáním v co nejkratším termínu.

Druhý princip vyzdvihuje nutnost zachování rodičovské odpovědnosti vůči dítěti oběma rodiči. Což v praxi neznamená, komu bude dítě do péče svěřeno, ale jakým způsobem bude péče mezi rodiče nejlépe rovnoměrně rozdělena.

Třetí princip preferuje dohodu rodičů před rozhodnutím soudu. V praxi je viditelný rozdíl mezi dohodou a rozhodnutím soudu v přístupu rodičů. Vždy je lepší dodržovat něco, na čem se rodiče dohodli sami než přistoupit na rozhodnutí třetí osoby, které se toto rozhodnutí osobně nedotýká.

Poslední princip vede rodiče k dohodě i přes jejich počáteční odpor. Orgány činné v průběhu řízení si mohou u rodičů vynutit spolupráci, která se v praxi v průběhu soudního řízení stává dobrovolnou (Rodič.eu, Cochemská praxe [online]).

### 2.2 Pilíře

Kromě principů Cochemské praxe je tato metoda postavena na třech základních pilířích, které se dle Cirbusové a Brzobohatého (2019, s. 5) vzájemně intenzivně prolínají a tvoří nosnou konstrukci Cochemského modelu (viz Obrázek 1).



Obrázek 1 Základní pilíře Cochemské praxe (Cirbusová, Brzobohatý, 2019)

První pilíř představuje vzdělávání a informovanost. Všichni účastníci by se měli vzájemně vzdělávat a informovat pro kvalitní fungování vzájemné spolupráce. Tento pilíř však není uplatnitelný samostatně bez dalších dvou pilířů, jelikož nastavení norem v podobě manuálu Cochemské praxe je nedostačující. Navíc, nízká nebo absentující ochota kooperujících aktérů se vzdělávat může způsobit oslabení spolupráce natolik, že nebude funkční.

Navazuje tedy další pilíř, který vyzdvihuje spolupráci a změnu myšlení, což v praxi představuje fungující spolupráci na daném případě s celkovou změnou průběhu dosavadní práce. Změna dosavadní práce se projevuje především ve změně myšlení, a to ve vztahu k přístupu ke klientovi. To zpravidla doprovází také změna v hodnotách a principech práce. Změna tedy ovlivňuje budoucí myšlení a uvažování, což se projevuje tím, že si pracovník nad jednotlivými úkony položí otázku, proč je dělá, a k čemu povedou.

Poslední pilíř je zaměřen na spolupráci s veřejností v systému veřejného práva. Veřejnost by tedy měla být dostatečně informována o tom, jaký bude postup řešení jejich rodinné situace a jak konkrétně funguje Cochemský model. Informovat veřejnost je možné například prostřednictvím různorodých letáků k danému tématu, nebo zavedením podrobných internetových stránek.

### 3 Interdisciplinární spolupráce

Ve sborníku stanovisek veřejného ochránce práv, se uvádí, že Cochemská praxe je: „... *interdisciplinární spoluprací rodičů, profesí a institucí (opatrovnický soudce, OSPOD, advokáti, mediátor, poradenské zařízení, soudní znalci), při řešení sporů týkajících se péče o děti a styku s nimi.*“ (Šabatová a kol., 2017, s. 10). Středem pozornosti je zájem dítěte. Rodiče jsou vedeni k tomu, aby nenechali o budoucnosti rozhodovat někoho jiného, a snažili se dohodnout mezi sebou. Úprava poměrů rodiny by měla zmírnit negativní dopady rozchodu rodičů, zároveň by měla být rychlá a flexibilní. Dítěti by měli být zachováni oba rodiče.

*„Využívanými nástroji jsou interdisciplinární spolupráce (zbavení se resortního myšlení, hierarchičnosti v chování), včasná intervence za účelem deeskalace sporu mezi rodiči, tlak na rodiče, aby na sobě a spolu navzájem spolupracovali za pomoci mediace či rodinné terapie.“* (Šabatová a kol., 2017, s. 10)

Interdisciplinární spolupráci představují především různorodí odborníci, v praxi je však často zapomínáno i na ostatní subjekty, které by mohly být při řešení změny rodinné situace nápomocné. Ostatní subjekty jsou představovány například zaměstnanci školy dítěte, úřadem práce spravující finanční zabezpečení rodiny formou sociálních dávek nebo policií ČR, která v rodině mohla řešit případné domácí násilí. Těmito ostatními subjekty může být také širší rodina. Spolupráce spočívá v pouhém informování těchto potenciálních aktérů o tom, že se nějakým způsobem mění systém dané rodiny. Dále mohou být vyzváni k tomu, aby se k dané věci vyjádřili. Vyjádření jejich názoru může často rozklíčovat vzniklý problém a tím nalézt vhodné řešení (Cirbusová a Brzobohatý, 2019, s. 3).

*„Cochemská praxe představuje systém interdisciplinární spolupráce subjektů podílejících se na řešení rodičovského konfliktu. Výsledkem této spolupráce jsou v ideálním případě spokojené děti užívající si péče obou svých rodičů a klidní rodiče, kteří spolu dokážou komunikovat bez emocí a zbytečných hádek. Předpokladem pro fungování metod vycházejících z myšlenek Cochemské praxe je především vůle a snaha chtít dělat věci jinak.“* (Rogalewiczová, Killarová, 2015, s. 21)

Fungování systému je kriticky ovlivněno lidským faktorem. Tento lidský faktor představují především rodiče. I přes sebevětší snahy všech zapojených profesí a různorodých subjektů nebude systém funkční, pokud právě rodiče nebudou chtít spolupracovat a vést své zájmy ke kompromisu. Pokud si rodiče neuvědomí, že by měli něco udělat pro své dítě, může zafungovat ještě strach z toho, že svým jednáním o dítě nevratně přijdou.

## 4 Účastníci a průběh řízení dle Cochemského modelu

Cochemská praxe v průběhu času změnila fungování a pracovní postupy jednotlivých aktérů. Zároveň všechny zapojené profese ustoupily z autoritativních pozic, aby umožnily rodičům autonomní rozhodování. Aby bylo možné nalézt smírné řešení situace rodiny, musí advokáti zpracovávat objednávky svých klientů, tedy jednoho z rodičů tak, aby návrh obsahoval pouze věcný popis situace, který není zavádějící. Vedou své klienty, aby ostatní skutečnosti uvedli až během ústního jednání. Tato změna se nazývá kultura důvěry. Změna praxe soudu se projevuje tím, že je zpravidla nařízeno první jednání do čtrnácti dnů od podání návrhu na rozvod, nebo na úpravu výchovy a výživy k nezletilému dítěti. Tímto způsobem by zrychlené jednání mělo předcházet vytváření nebo vyhocení konfliktu mezi rodiči. Nevýhodou tohoto zrychleného řízení může být konfrontace rodičů v doprovodu silných emocí. Změna ve vztahu k OSPOD pak představuje osvobození sociálního pracovníka od psaní podrobných zpráv týkajících se poměrů rodiny. Místo toho se snaží rodiče vést ještě před soudním jednáním k dohodě, kdy v případě, že k této dohodě dojde, soud ji pouze schválí. Pokud se rodiče nepodaří dovést k dohodě, je navázána spolupráce s rodinnými poradnami, kam jsou rodiče soudem odkázáni. Tyto poradny se snaží jednání domluvit taktéž neodkladně, nejpozději však do čtrnácti dnů. Zde jsou rodiče opět vedeni k dohodě. V případě, že se ani v poradně nepodaří dojít ke kompromisu v podobě dohody rodičů, mohou jejich právní zástupci navrhnout odklad jednání. Totožným způsobem se snaží pracovat také soudní znalci (Matoušek, 2014, s. 20).

Dle Dostálové a Killarové je Cochemská praxe „... založená na intenzivní spolupráci všech profesí, které jsou zapojeny do řešení rodičovského konfliktu...“ (Dostálová, Killarová, 2015, s. 14). Každá ze zapojených profesí by si měla být vědoma toho, co je jejím úkolem, a co je úkolem jiných aktérů činných v opatrovnickém řízení. Toto uvědomění je důležité, aby nedocházelo k záměně rolí a překračování kompetencí, zároveň také proto, aby každý ze zapojených expertů věděl, na koho se může obrátit v případě potřeby pomoci z jiného odvětví. V rámci fungující spolupráce je většina kroků neformálního charakteru, projevující se řešením situace prostřednictvím telefonických hovorů, případně výměnou informací pomocí e-mailové pošty.

Výše byly uvedeny ty nejzásadnější změny spojené s aplikací Cochemského modelu jednotlivých účastníků. V následujících kapitolách se budu věnovat jednotlivým účastníkům a jejich funkcí v průběhu řízení ve věci úpravy poměrů dítěte.

## 4.1 Soud

Soud hraje v celém systému Cochemské praxe hlavní roli, a proto i pro tuto práci je analýza role soudu velice důležitá. Dle zákona o zvláštních řízeních soudních je místně příslušným soudem rodinného práva ten soud, v jehož správním obvodu má dítě trvalé bydliště. Výjimku tvoří případy, kdy je předmětem soudního řízení právě trvalé bydliště dítěte, pak je příslušným soudem ten, který se danou kauzou začne zabývat jako první. V případě, že je návrh rodiči podán k nepříslušnému soudu, je co nejrychleji postoupen soudu příslušnému. Zároveň je zvykem dobré praxe, že v dané rodinné kauze rozhoduje po celou dobu jeden soud a v lepším případě jeden soudce. Pokud během tohoto řízení dítě změní trvalé bydliště, není to automaticky důvodem k postoupení věci nově místně příslušnému soudu. K této změně dochází pouze výjimečně, a jen tehdy, kdy je to v zájmu dítěte (Brzobohatý a kol., 2015, s. 51).

Dle Behra „*Soudní řízení představuje sled procesních úkonů, prováděných soudem, účastníky, případně dalšími osobami.*“ (Behr, 2018, s. 6). Soudní řízení se skládá z mnoha úkonů, kdy některé z nich jsou právně či jinak dány, jiné se odvíjí od vůle zúčastněných. Touto vůlí se myslí, jestli bude účastník přítomen jednání, bude navrhopvat další důkazy nebo bude či nebude vypovídat. Behr dále uvádí, že „*Soudní řízení je obecně vnímáno jako formalizovaný proces, a to i ve věcech péče o nezletilé.*“ (Behr, 2018, s. 6).

Soud prostřednictvím soudce představuje pro většinovou populaci i pro rodiče autoritu, která má pravomoc rozhodnout o jejich budoucnosti a budoucnosti jejich dětí. Zároveň je však v zájmu dítěte, aby o jeho životě rozhodovali rodiče. Proto by měl soud z autoritativní pozice rodiče vést k společnému rozhodování o jejich potomkovi. Vést je tedy k převzetí jejich společné rodičovské odpovědnosti a vysvětlit jim výhody vzájemné dohody. Zároveň však fakt, že se rodiče ocitli před soudem, který má o jejich budoucnosti rozhodovat, svědčí o tom, že ne vždy jsou rodiče schopni smířícího jednání. Soud je pak nucen využít své autority a prosadit taková opatření, která budou hájit zájmy dítěte (Brzobohatý a kol., 2015, s. 50).

Důležitým atributem je také čas. Brzobohatý a kol. upozorňují, že „*Čím později bude vydáno rozhodnutí, tím se zvyšuje riziko, že nebude odrážet bezprostřední realitu v rodině.*“ (Brzobohatý a kol., 2015, s. 50). Čas také negativně působí na nervozitu rodičů. Dále uvádí, že „*Nervozita spojená se soudním řízením zvyšuje napětí a napětí vyostřuje konflikty.*“ (Brzobohatý a kol., 2015, s. 50). Zároveň čím déle celé řízení trvá, tím větší to pro rodiče i dítě představuje stres.



Jak uvádí Rudolph (2007, s. 29), soud by měl nařídit jednání ve věci rodičovského konfliktu o dítě do dvou týdnů, kdy by tohoto jednání měli být účastni rodiče s jejich advokáty a orgán sociálně-právní ochrany. Jednání se realizují přednostně na úkor jiných záležitostí rodinného práva z důvodu vytíženosti soudu, což je odůvodněno rychle se měnící situací života dětí dotčených rozpadem vztahu rodičů. Především u dětí nízkého věku hrozí riziko trvalé ztráty jednoho z rodičů v důsledku dlouhotrvajícího soudní jednání.

Proto jsou případy, v jejichž ohnisku se nacházejí ohrožené zájmy dětí a jejich blaho, projednávány přednostně a co nejrychleji. Dle Dostálové a Killarové (2015, s. 10) nemá Cochemská praxe žádná psaná pravidla, kterými by se české soudy řídily. Obecným požadavkem na návrh rodičů je to, aby byl objektivní, nikoliv citově a pocitově formulovaný. To znamená, že by měl návrh rodičů obsahovat pouze tvrdá fakta a věcné závěrečné stanovisko. Ústní soudní jednání by pak mělo být zahájeno nejpozději do jednoho měsíce od podání návrhu. Soud předvolá rodiče k danému termínu, kdy jsou rodiče povinni se dostavit. Děti bývají předvolány zcela výjimečně na základě žádosti soudu. Místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany soudu nepředkládá žádné písemné zprávy, výsledek jednání s rodiči a své stanovisko sděluje soudu ústně během probíhajícího jednání, což je považováno za jednu z hlavních výhod Cochemského modelu.

Další výhodou je výše uvedené nařízené jednání, které by dle Brzobohatého a kol. (2015, s. 51) mělo být nařízeno nejlépe bezodkladně. Jedině tehdy může být řízení efektivní především pro dítě. Termín jednání představuje pro rodiče i ostatní zúčastněné zlomový bod. V opačném případě by prodlužování řízení mohlo způsobit narušení harmonického vývoje dítěte. Nejvhodnějším řešením s ohledem na zájmy dítěte je vést rodiče k smírnému řešení, tedy k dohodě. Pokud rodiče nejsou schopni dohodnout se ve všech bodech péče o dítě, je pozitivní i dohoda na některých částech situace (Brzobohatý a kol., 2015, s. 52).

Cílem soudního řízení je nalezení vhodného řešení pro každý konkrétní případ. Výsledky jednotlivých řízení a konečného řízení jsou zaprotokolovány. Pokud se rodiče nejsou schopni dohodnout, pak je k řešení konfliktu přizvána rodinná poradna. Mimo jiné může být rodičům nařízena účast na mediaci, nebo mohou být do procesu zapojeni soudní znalci. Zapojení těchto odborníků je však nutné zvážit s ohledem na případné dopady. Dostálová a Killarová dále uvádí, že *„Rodiče mají povinnost se soudem nařízených opatření účastnit. Tento závazek vzniká stejnou měrou oběma rodičům v důsledku jejich odpovědnosti za dítě.“* (Dostálová, Killarová, 2015, s. 10). Po zapojení výše uvedených odborníků bývá druhé jednání nařízeno do třech měsíců. To neplatí tehdy, pokud se rodiče nedohodnou ani v průběhu

probíhající mediace nebo rodinné terapie, kterou ukončí předčasně. V těchto případech je druhé jednání nařízeno do čtyř týdnů od ukončení spolupráce s těmito odbornými službami. O výše uvedených skutečnostech informuje soud právě poradna nebo mediátor.

Výjimečně soud nařizuje provedení znaleckého posudku již v průběhu prvního jednání, tak jako může během tohoto jednání vydat předběžné opatření. S ohledem na případy domácího násilí, může soud využít možnost provedení výslechu rodičů odděleně, aby tím ochránil oběť a zároveň hájil zájmy dítěte (Dostálová, Killarová, 2015, s. 10). Řešení rodičovských konfliktů je tedy náročným procesem, v průběhu kterého, může soud využívat některé své nástroje. Těmito nástroji se věnují následující podkapitoly.

#### **4.1.1 Jmenování opatrovníka**

Dle zákona o zvláštních řízeních soudních je dítě nezpůsobilé zastupovat své zájmy v průběhu soudního řízení, a pro tyto důvody bývá zastupováno opatrovníkem. Opatrovníkem dítěte je zpravidla místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, kterého do této funkce jmenuje soud formou usnesení. Výše uvedené neplatí v případech, kdy je návrh na zahájení řízení podán orgánem sociálně-právní ochrany dětí, pak je do pozice opatrovníka ustanovena jiná osoba.

Jak uvádí Brzobohatý a kol., „*Bývá účelné, aby soud zjišťoval, které opatření již OSPOD pro pomoc s řešením rodinné situace využil a s jakým výsledkem.*“ (Brzobohatý a kol., 2015, s. 53), a to i tehdy, kdy je do pozice opatrovníka jmenován jiný orgán než OSPOD. Dobrou praxí je komunikace mezi soudy a orgány sociálně-právní ochrany dětí, zároveň soud při rozhodování bere v úvahu výstupy z proběhlých úkonů OSPOD a jeho závěrečná stanoviska.

#### **4.1.2 Vedení rodičů ke smírnému řešení**

Dle občanského soudního řádu může soud vést rodiče v průběhu řízení ke smíru a motivovat je k tomu, aby se dohodli. Důvodem, proč jsou rodiče ochotní dojít ke smíru, mohou být mediátorské schopnosti soudce, který je schopen rodičům vysvětlit možné dopady jejich jednání, a tím je dále motivovat k dohodě. Naopak to ale může být i obava z autority a moci soudce učinit rozhodnutí, které by nemuselo být ve shodě se zájmy rodičů. Proto pak rodiče přistoupí i na dohodu, která není dle jejich představ, a která může v budoucnu napáchat velké škody především na zdravém vývoji dítěte (Brzobohatý a kol., 2015, s. 54).

S ohledem na výše uvedené je tedy „*dobrou variantou ponechat rodičům prostor k tomu, aby mohli svou situaci řešit mimosoudně za pomoci mediátora nebo poradny*“

(Brzobohatý a kol., 2015, s. 55). K tomu soud rodiče instruuje a mimosoudní řešení podporuje. Prostřednictvím alternativní metody řešení odehrávající se v neutrálním prostředí mimo soudní síň, může mezi rodiči dojít k přehodnocení stanoviska a tím dojít ke smíru. Netradičním postupem může být také využití případové konference, avšak ta už spadá pod nástroje OSPOD. V případech, kdy si soudce potřebuje pro osvětlení rodinné situace promluvit jen s některými účastníky, pouze s dítětem nebo mimo budovu soudu, může využít nástroje nařizujícího jiný soudní rok dle § 15 zákona o zvláštních řízeních soudních (Brzobohatý a kol., 2015, s. 55–56).

#### **4.1.3 Řádné poučení a zohlednění přístupu rodičů**

V reakci na jednání, kdy rodiče drží dítě v ohnisku rodinného konfliktu, v důsledku čehož je dítě svědkem domácího násilí, verbálního napadání nebo psychického týrání, a i přes upozornění OSPOD nebo soudu, ve svém jednání dále pokračují, soud vyhodnocuje další vývoj situace a její dopad na vývoj dítěte. Konkrétně na vztah k sourozencům nebo vrstevníkům, příbuzným, ale také s ohledem na výchovné prostředí, v němž se dítě nachází, a musí z toho pro rodiče vyvodit patřičné důsledky.

Při jednání je dobrou praxí soudu brát na zřetel způsob, s jakým rodiče k celé věci přistupují. Například se zohledňuje míra, v jaké jeden z rodičů umožňuje dítěti kontakt s druhým rodičem, zda jej na tento kontakt psychicky pozitivně připravuje, a také způsob, jakým si rodiče předávají důležité informace ve vztahu k dítěti. V tomto směru soud rodičům pomáhá vhodným poučením a vysvětlením správného znění výroku. Informuje rodiče o jejich právech a povinnostech ve vztahu k dítěti ale také k druhému rodiči, a zároveň sděluje, co je obsahem rodičovské odpovědnosti.

Součástí tohoto nástroje je také možnost soudu uložit rodičům dle § 62 správního řádu pořádkovou pokutu až ve výši 50.000,- Kč, v případě, kdy záměrně ztěžují postup řízení. U movitějších rodin je z praxe známo, že výše uvedená částka pořádkové pokuty je v některých případech stále nízká, a rodiče tuto částku rádi uhradí, jako poplatek za to, že se jím podaří odstranit druhého rodiče ze života dítěte. Pro tyto případy má soud další nástroje, a to v podobě stanovení výchovného opatření – dohledu nad péčí rodičů o dítě. Další možností je, že soud rodičům nařídí spolupráci s psychologem, psychoterapeutem či jiným odborníkem (Brzobohatý a kol., 2015, s. 56–57).

#### **4.1.4 Využití znaleckých posudků**

Existují případy, ve kterých ztroskotávají veškeré varianty smírného řízení. Rodiče bývají zpravidla oba schopni zastávat péči nad svým potomkem, ale v okamžiku, kdy schopnost jednoho z rodičů ve vztahu k péči o dítě není zřejmá, a lze se domnívat, že není způsobilý péče,

pak soud využívá nástroje v podobě znaleckého posudku. Nevýhodou tohoto nástroje je, že neúměrně prodlužuje soudní jednání, a výstupy, které porovnávají oba rodiče jako vychovatele, často mezi rodiči jen prohloubí již vzniklý konflikt. V důsledku nespokojenosti jednoho z rodičů se znaleckým posudkem může být navrhnout revizní znalecký posudek, který opět jednání jen prodlužuje (Brzobohatý a kol., 2015, s. 58).

Dalšími nástroji jsou odborná vyjádření, využití revizních znaleckých posudků, případně předběžná opatření, či výkon rozhodnutí. Tyto nástroje se však používají zcela výjimečně, a proto pro účely této práce nebudou dále rozváděny.

#### **4.1.5 Cochemská praxe přílehlých soudů**

Pro možné porovnání zjištěného ve výzkumné části této bakalářské práce, se bude následující podkapitola věnovat aplikaci Cochemské praxe u vybraných přílehlých soudů. Konkrétní soudy byly vybrány z důvodu osobní zkušenosti z vlastní praxe.

#### **Okresní soud v Bruntále**

V květnu 2017 byla u Okresního soudu v Bruntále, za podpory Krajského soudu v Ostravě zahájena opatření opatrovnického řízení, která měla vést ke zrychlení procesu a efektivnější práci. Při hledání prostředků pro naplnění výše uvedených opatření byla pozornost zaměřena na mezioborovou spolupráci pracovně označovanou jako „mosty“. Spolupráce nepředstavuje radikální změny v řízení, pouze vylepšení v systému ochrany práv dětí. Výsledkem vylepšení bylo u Okresního soudu v Bruntále vytvoření spravedlivého soudního rozvrhu práce. Prostředky k dosažení tohoto cíle představují například bezodkladné nařízení jednání ve věcech, kdy mezi účastníky dochází ke shodě, nebo vypracování písemného rozhodnutí do 15 dnů. *„V opatrovnické agendě je spolupráce mezi jednotlivými zaměstnanci soudu zajištěna formou práce v týmech“*, které jsou definované rozvrhem práce (Beranová, 2019, s. 1–5). Každý tým je složen z jednoho soudce, administrativní pracovnice, která vykonává také činnost zapisovatelky, a posledním členem je vyšší soudní úřednice. Soudce má v tomto týmu přehled a volnou ruku, jakým způsobem bude se svým týmem spolupracovat. V důsledku výše uvedeného se podařilo Okresnímu soudu v Bruntále zkrátit řízení z 207 dnů na 112, což je více než 3 měsíce. Díky tomuto trendu se mohou tamní soudci opatrovnického oddělení věnovat naplno každé kauze, a tak zefektivnit celý systém.

Okresní soud v Bruntále také aktivně spolupracuje s přílehlými obcemi a jejich orgány sociálně-právní ochrany, se kterými každoročně pořádají společná sezení, během nichž hledají společná východiska k řešených záležitostech. Aktivně spolupracují s asistenčním, mediačním

a terapeutickým centrem, kdy výsledky této spolupráce se pozitivně odráží na účastnících řízení. Jedinou nevýhodou služby je nepřítomnost zapsaných mediátorů. Potřebnou inovací Okresního soudu v Bruntále je také vytvoření pozice soudního psychologa, který by byl kmenovým pracovníkem soudu a byl soudcům neustále k dispozici (Beranová, 2019, s. 1–5).

### **Okresní soud v Novém Jičíně**

Okresní soud v Novém Jičíně je mimo jiné považován za průkopníka v aplikaci Cochemského modelu v České republice. Jeho postup začíná ještě před nařízeným soudním řízením, kdy se orgán sociálně-právní ochrany ve spolupráci s občanskou poradnou snaží rodiče dovést k dohodě. Pokud se dohoda nepodaří sepsat, zasahuje do rodičovské odpovědnosti stát prostřednictvím soudu. Soudce do tří týdnů nařizuje jiný soudní rok, v jehož důsledku OSPOD svolává společnou schůzku s rodiči, kde se je pokouší dovést k dohodě. Účastníci mají možnost se ústně vyjádřit, soud doporučuje expertní pomoc v zájmu dítěte a nařizuje první jednání do tří týdnů. Po skončení jiného soudního roku je OSPOD nápomocen rodičům zajistit expertní pomoc. Výsledkem je, že rodiče dojdou k dohodě, nedojdou k dohodě, ale jsou ochotni pokračovat v probíhající expertní pomoci, případně se nedohodnou a ve spolupráci s expertní pomocí pokračovat nechtějí. Pokud se rodiče dohodnou, je během prvního jednání jejich dohodě vyhověno, pokud je v zájmu dítěte. V opačném případě je rodičům uložena povinnost využití expertní péče a druhé jednání je nařízeno nejpozději za tři měsíce (Kraj Vysočina, Zavádění principů Cochemského modelu do praxe v rámci opatrovnických řízení [online]).

## **4.2 OSPOD**

Jak už bylo výše uvedeno, soud je autoritativním a hlavním orgánem činným v průběhu rodinného procesu. Svou funkci by však nemohl naplňovat v oblasti rodinného práva bez pomoci orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

V případech, kdy se rodina rozpadá, je orgán sociálně-právní ochrany dětí ten, kdo je schopen navázat spolupráci i s širší rodinou, a tím rozšířit možnosti dítěte. Neopomenutelnou úlohou OSPOD je také poskytnout rodičům a další zúčastněným osobám komplexní sociálně-právní poradenství. Zároveň je to orgán podvědomě zastupující funkci manažera rodinné situace, což se projevuje tím, že navazuje vztah se školou a pediatrem dítěte, dále s neziskovými organizacemi provádějící rodinné terapie či mediace a dalšími participačními orgány (Baláž, 2011).

Dle původní myšlenky Cochemského modelu je orgán sociálně-právní ochrany dětí nezastupitelným účastníkem. Poté, co obdrží usnesení soudu o tom, že byl ustanoven

opatrovníkem dané kauzy, obratem potvrdí svou účast při jednání. Zároveň bezodkladně kontaktuje rodiče k sjednání společné schůzky, během které rodiče informuje o postupu a možnostech, a nastoluje možnosti řešení rodinné situace. Komunikace mezi OSPOD a rodiči je flexibilní a neformální, zpravidla prostřednictvím e-mailu nebo telefonu. Následuje navázání rodiny na vhodnou rodinnou poradnu. Účast OSPOD na soudním jednání je povinná především z toho důvodu, že orgán sociálně-právní ochrany nepodává soudu žádné písemné zprávy, nýbrž své stanovisko sděluje při jednání ústně (Dostálová, Killarová, 2015, s. 11).

Dle Rogalewiczové a Killarové (2015, s. 18) se v České republice dlouhodobě zvažuje oddělení orgánu sociálně-právní ochrany od funkce opatrovníka dítěte. Tato změna není nezbytně nutná k prosazení Cochemského modelu, nicméně oddělení této funkce by zajistilo, že opatrovník nebude zainteresován do sporu rodičů. Řešení by bylo i nadále v kompetenci OSPOD, a opatrovník by díky tomuto uspořádání měl možnost věnovat se plně zájmům dítěte. Od roku 2015, ke kterému je datováno výše uvedené tvrzení, se ve věci opatrovnictví nic významného nezměnilo. Soudy i nadále ustanovují OSPOD do funkce opatrovníka.

Ze své dosavadní praxe tuto skutečnost hodnotím jako zkostrnatělé fungování. Byť není důvod měnit něco, co funguje, faktem je, že oddělení funkce OSPOD od opatrovníka dítěte, by mohlo přinést lepší vhléd OSPOD do situace rodiny, a v důsledku toho by s touto rodinou mohlo být efektivněji pracováno na hlubších a dlouhodobějších problémech. Předmětem zájmu během jednání ve věci rodinného práva jsou pro soud a OSPOD rodiče dítěte a jejich rodinná situace.

### **4.3 Rodiče**

Rodiče jsou důležití aktéři soudního jednání. Ať už mají děti s rodiči jakýkoli vztah, zpravidla nechtějí ztratit ani jednoho z nich, a to ani v případě, kdy se rodiče rozejdou. Nelze opomenout také fakt, že každé dítě má právo na oba rodiče – tedy matku a otce. Pokud v důsledku rozchodu rodičů dítě ztratí jednoho z rodičů, může tato ztráta na dítěti zanechat různá traumata, jelikož děti často hledají příčinu u sebe. Aby bylo dítě schopné se vyrovnat s nově vzniklou rodinnou situací, spojenou s rozchodem rodičů, potřebují, aby jim byli oba rodiče oporou. Tuto oporu může představovat právě dohoda rodičů. V opačném případě se z dětí stávají nástroje pro působení bolesti druhému rodiči, nebo spolubojovníky jednoho z rodičů. Situace zpravidla dále vygraduje v to, že je dítě nuceno vyrůstat bez druhého rodiče, což jej může celoživotně poznamenat (Rudolph, 2007, s. 23).

I přes četnost rozvodů posledních let se i nadále jedná o jednu z nejnáročnějších životních situací člověka. Člověk je druh společenský, a proto k sobě potřebuje druhého člověka, se kterým by mohl život sdílet. Rozvodem jsou vazby přetřhány, navíc se také změní ekonomická situace rodiny. Obecně lze říct, že „...vztahy rodičů s dětmi jsou nepříznivě zasaženy skoro vždy...“ (Matoušek, 2014, s. 17).

Rozvod pro většinovou populaci představuje ztroskotání životního projektu. Rozvod bývá společností často srovnáván s úmrtím druhého partnera. Největší rozdíl je v tom, že po rozvodu, nebo rozchodu partner ze života druhého nezmizí, a to především v případech, kde figurují společní potomci. Tato skutečnost nutí oba z partnerů spolu minimálně po dobu nadcházejících osmnácti let komunikovat. Matoušek vysvětluje, že „*Partner je přitom živou připomínkou zásadního fiaska. Proto se dobře hodí na to, aby do něj byla promítána veškerá frustrace.*“ (Matoušek, 2014, s. 17). V konečném důsledku je tato frustrace promítána právě do dětí, které jí velice aktivně absorbují.

Rozvod je situací, kdy rodiče přehlížejí skutečné zájmy a potřeby svých potomků, což děti vede ke strategii přežití, kterou si pak ostatní účastníci zaměňují za skutečné potřeby dítěte. Zapojení profesionálové proto musí být velice vnímaví, aby svým jednáním nepodporovali destruktivní průběh rozvodu (Matoušek, 2014, s. 17).

#### **4.4 Expertní pomoc**

Jak uvádí Behr, „*V mimosoudním prostředí se vyvinuly nástroje, které mají rodičům pomoci v hledání dohody volnějším, méně formálním, nikoli striktně řízeným procesem...*“ (Behr, 2018, s. 11). Tyto nástroje představují možnost využití služeb mediátora, terapeuta, psychologa, advokáta, případně sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Behr dodává, že „*Pokud se rodičům podaří mimosoudní prostředí využít k uzavření dohody, předkládají ji soudu ke schválení.*“ (Behr, 2018, s. 11). Tyto nástroje nabízejí klientům více volnosti oproti soudní síni, zároveň se očekává jejich uvědomělé jednání.

Před započítáním expertní pomoci jsou pro danou službu vždy důležité informace o tom, kdo klientům (rodičům) službu doporučil nebo nařídil. Jestli jsou rodiče účastni služby dobrovolně, nebo z nařízení soudu či orgánu sociálně-právní ochrany, může mít v průběhu diametrální rozdíly. Především v tom, že klienti, kterým byla služba nařízena, jsou zpravidla pasivní, což je důvodem k tomu je namotivovat, v čem pro ně může být využívání služby užitečné a naopak, co je rizikem v případě nespolupráce. Brzobohatý a kol. vysvětlují, „*Jestliže rodiče kontaktovali příslušné zařízení sami, neměly by být bez souhlasu rodičů nikomu*

*poskytnuty jiné informace než pouhé konstatování, zda poradenství probíhá či nikoliv.*“ (Brzobohatý a kol., 2015, s. 43). Z výše uvedeného je patrné, že zakázku zadávají vždy rodiče, OSPOD nebo soud. V nejasných případech je klíčová komunikace zadavatele s poskytovatelem služby. Za cíl služby je považováno to, co jako cíl definují klienti (Brzobohatý a kol., 2015, s. 42–44). Nejčastěji užívané metody expertní pomoci jsou mediace a rodinná terapie, které stručně představím v následujících podkapitolách.

#### **4.4.1 Mediace**

Mediace je celosvětově nejuznávanější alternativou pro řešení konfliktů rodičů. Metoda se začala v 60.–70. letech 20. století aplikovat v USA, a následně se stala velice žádanou a vyhledávanou formou pro úpravu sporů také v Evropě. V USA a Kanadě je tato praktika využívána dvakrát víc než běžné soudní řízení. V České republice prozatím mediace pro veřejnost není příliš atraktivní. Mediáci lze definovat jako mimosoudní řešení sporů, kdy za asistence mediátora se účastníci snaží dojít ke kompromisu, či dohodě (Čuhelová, Šmíd, 2012, s. 177). Tato forma expertní pomoci je upravena zákonem o mediaci, který také uvádí, že mediaci může provádět pouze oprávněná osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů. Tento seznam je spravován Ministerstvem spravedlnosti ČR.

Mediace probíhá pod vedením mediátora, který je právně nezávislou osobou zapsanou do seznamu mediátorů a zároveň je dohlížena Ministerstvem spravedlnosti ČR. S tímto mediátorem rodiče dítěte uzavřou smlouvu, která má vést ke smíru. Mediace se od soudního řízení liší neformálností a důvěrností. Mediáci si mohou dobrovolně vyhledat sami účastníci, zpravidla však bývá doporučena nebo nařízená soudem, případně orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Smyslem uložení povinnosti účasti na mediaci bývá pokus o uzavření dohody partnerů mimo soudní prostředí (Behr, 2018, s. 7).

Soud může rodičům nařídit také povinnost účasti na bezplatné informační schůzce o mediaci. Záleží na úvaze soudu, jestli zvolí právě mediaci jako vhodný nástroj. Mediace není vhodná ve zvláště složitých případech, kde se objevují známky domácího násilí, zanedbání péče o dítě nebo jiným způsobem ohrožení zájmu dítěte. Mediátor je vázán mlčenlivostí a obsah mediací je vždy tajný. Mediátor soudu sděluje pouze výstup jednání, jako svědek u jednání může vystupovat pouze za souhlasného prohlášení obou rodičů. V případech, kdy se během mediace podaří mezi rodiči uzavřít dohoda, bývá její výhodou, že je dodržována právě proto, že se oba rodiče participativně podíleli na jejím sestavení. Ve výjimečných případech bývá tato dohoda sepsána také u notáře (Dostálová, Killarová, 2015, s. 13).



Dle Cirbusové a Brzobohatého (2020, s. 1) zapojení mediace do interdisciplinární spolupráce vychází z německého modelu Cochemské praxe. V České republice však není mediace využívána v rámci Cochemského modelu plošně. Některými lokalitami byla mediace z celého procesu vyloučena, v jiných naopak hraje významnou centrální roli v průběhu celého opatrovnického řízení. Zapojení mediace do procesu může být ovlivněno její dostupností. Existují lokality, které ve svém přílehlém okolí nemají službu nabízející mediaci. Naopak jiné lokality možnost mediace mají, ale rozhodli se jí nevyužívat z důvodu nejistoty dosažení dohody nebo dlouhodobého trvání objednání.

Nařízení mediace doprovázejí dvě úskalí. První představuje fakt, že mediaci nařízenou soudem může provádět pouze mediátor zapsaný v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR. Druhým úskalím je to, že soud může nařídit rodičům účast na první mediačním jednáním, nikoliv dlouhodobou mediaci.

V České republice existuje také „volná mediace“ která není upravená specifickými zákony. Jedná se o sociální službu, jejíž výkon nepodléhá kontrole Ministerstva spravedlnosti ČR. Využití volné mediace jako sociální služby umožňuje soudu a orgánu sociálně-právní ochrany nařídit rodičům spolupráci dlouhodobě v rozsahu až třech měsíců. Výhodou „volné mediace“ je, že se zpravidla jedná o neplacenou sociální službu, tudíž je dostupná pro široké spektrum klientů (Cirbusová, Brzobohatý, 2020, s. 6–8).

#### **4.4.2 Rodinná terapie**

Druhou nejčastěji využívanou formou expertní pomoci je rodinná terapie. Ta představuje způsob řešení rodinného problému všemi zaangażovanými členy za pomoci terapeuta, který jedná se všemi těmito členy zároveň. Jedná se o relativně novou metodu z 60. let 20. století (Gjuričová, Kubička, 2009, s. 17).

Dle zákona o zvláštních řízeních soudních může být rodičům po dobu tří měsíců soudem uložena povinnost účasti na rodinné terapii. Rodinná terapie není upravena vlastní právní normou jako mediace. V dalších bodech je však mediace velice podobná. Hlavním rozdílem mezi těmito formami expertní pomoci je tedy v jejich cíli. Zatímco mediace se snaží o urovnání partnerské rozepře a uzavření mediační dohody, cílem rodinné terapie je rozepři či jinému partnerskému konfliktu předejít. Behr uvádí, že „*Pro správné pochopení rodinné terapie je nutné si uvědomit, že jsou rodinné vztahy dlouhodobé, opakované, podléhající změnám, omylům, zároveň ale též možností obnovy.*“ (Behr, 2018, s. 7). Proto v okamžiku, kdy v rodině dojde k nějaké změně, která není všemi členy rodiny plnohodnotně přijata, je nutné s touto skutečností pracovat, aby neeskalovala v problém. Rodinná terapie se tedy především snaží

snižovat rizika, která dále vedou k nutnosti soudního jednání. Behr vysvětluje, že „*Ideálním výsledkem terapie je postoj účastníků, kteří soudní řízení potřebovat nebudou.*“ (Behr, 2018, s. 7). Terapie vyžaduje porozumění multidisciplinárnímu přístupu.

Předchozí kapitola osvětlila rozdíly mezi mediací a rodinou terapií a také popsala jejich možnosti a průběh. Existují i takové případy, kdy expertní pomoc není příliš vhodná. V těchto případech může soud navázat spolupráci se soudním znalcem.

#### **4.5 Soudní znalec**

Dle Rudolpha (2007, s. 31), soudního znalce soud žádá v případě, kdy vyhodnotí jako vhodnější vypracování rodinně-psychologického znaleckého posudku. V těchto případech soudní znalci předkládají soudu své návrhy na řešení rodinné situace, na kterých spolupracují nejlépe také s oběma rodiči.

Dostálová a Killarová (2015, s. 14) uvádějí, že soudní znalec je ke spolupráci vyzván až v případě, kdy se rodiče nedohodou ani v průběhu druhého jednání. Soudní znalec nemá povinnost mlčenlivosti vůči participačním orgánům, tak jako mediátoři nebo rodinné poradny. Rodiče jsou zároveň povinni se soudním znalcem aktivně spolupracovat. Pro rodiče může být motivační dohodnout se v průběhu druhého soudního jednání, jelikož vypracování znaleckého posudku je poměrně finančně nákladné, a rodiče jsou povinni jej uhradit každý rovným dílem.

Znalce z oboru psychologie pověřuje opatrovnický soud k vytvoření znaleckého posudku, který by měl být v souladu se zájmy dítěte. V tomto posudku soudní znalec odpovídá pouze na otázky, které mu byly soudem položeny. V případě, že by vyhodnotil potřebu znalecký posudek rozšířit, může tak učinit až po konzultaci a se svolením soudu (Kraj Vysočina, Soudní znalci [online]).

Soudní znalci jsou při výkonu vypracovávání posudku v kontaktu také s advokáty rodičů, soudcem i dalšími odborníky. Na vytvoření posudku mají zpravidla dva měsíce. Následující soudní jednání je nařizeno k termínu, kdy má soud k dispozici hotový znalecký posudek. Pokud během vytváření znaleckého posudku dojde k smíru rodičů, pak znalci jeho povinnost odpadá (Rudolph, 2007, s. 31).

#### **4.6 Advokáti**

Advokáti jsou osoby zastupující rodiče v soudním řízení především u velice vyhrocených konfliktů. Právě advokáti jsou často zdroji písemně podaných návrhů, které svým obsahem posilují již vzniklý konflikt mezi rodiči. Předané informace rodičem advokát převede do právníckého jazyka, který v okamžiku, kdy jej převezme druhý rodič způsobí primárně

nedorozumění v jeho výkladu. Zároveň tento návrh často účelově vede k jednoznačnému soudnímu rozhodnutí. Reakce druhého rodiče se projevuje oslovením svého advokáta, kterého vybízí k vypořádání se s obdrženým návrhem protistrany, a dále písemnému vyjádření se soudu, proč by právě on měl být tím lepším v péči o dítě. V důsledku tohoto jednání rodičů za asistence advokátů nastává situace, kdy odpadají zájmy dítěte, a do popředí jednání se dostávají právě zájmy rodičů. Na tuto situaci reaguje aktivní zapojení advokátů do spolupráce formou Cochemské praxe.

Při aplikaci Cochemského modelu se advokáti při sepisování návrhu za svého klienta omezí pouze na věcnou, citově nezabarvenou stránku věci rodičovského konfliktu. Odpadají tedy veškeré konfliktní strategie. Další skutečnosti jsou tedy projednávány až v průběhu prvního soudního nařízeného jednání. Advokáti se hromadně shodují na tom, že v důsledku aplikace Cochemské praxe dochází k otupení jinak vyostřených rodičovských konfliktů. Tato skutečnost mění pohled na advokacii ze strany soudů a sociálních pracovníků OSPOD. Zároveň bylo paradoxně zjištěno, že právě advokáti jsou interdisciplinární spolupráci vřele otevření a v aplikaci Cochemského modelu jsou velice aktivní (Rudolph, 2007, s. 29).

Při sepisování návrhů za své klienty se advokáti zaměřují především na osobní údaje o účastnících, dále pak stručně popisují skutkových stav věci, tedy v čí péči se dítě aktuálně nachází a jakým způsobem se na péči podílí druhý rodič. V závěru pak uvádí své stanovisko pro rozhodnutí – tedy konkrétní návrh (Dostálová, Killarová, 2015, s. 12).

#### **4.7 Závěr teoretické části**

Z teoretické části práce vyplynulo, že Cochemský model je svým způsobem specifický postup řešení rodičovského konfliktu. Tento model je postaven na třech základních pilířích, které představují vzdělání a informovanost, spolupráce a změna myšlení a spolupráce veřejnosti v systému veřejného práva. Fungování Cochemského modelu ovlivňují dále čtyři principy:

- orientace na rychlost procesu,
- zachování rodičovské odpovědnosti,
- preference,
- vynucení dobrovolné spolupráce (což znamená, že se původně vynucená spolupráce stává dobrovolnou).

Aplikace Cochemského modelu představuje propojení množství aktérů, z nich jmenují soudce, OSPOD, rodiče, advokáty, soudní znalce, a subjekty expertní pomoci. Tato

interdisciplinární spolupráce je ovlivněna nejen množstvím výše uvedených prvků, ale také lidským faktorem. Z účastníků interdisciplinární spolupráce je věnována nejrozsáhlejší pozornost soudu, který má k výkonu své funkce velké množství nástrojů. Mezi tyto nástroje patří možnost jmenování opatrovníka, vedení rodičů ke smíru, poučení o zohlednění přístupu rodičů či využití znaleckých posudků. Cílem soudního řízení je nalézt vhodné řešení pro každý jedinečný případ. Další účastníky jsou zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí, expertní pomoc v podobě mediace či rodinné terapie, soudní znalec a advokát.

Pro ověření výše uvedených zjištěných skutečností práce navazuje výzkumná část, která ověří, zda je Cochemský model používanou formou spolupráce, do jaké míry je použitelný pro současnou praxi a jaké míry efektivity s ním lze dosáhnout.

## 5 Výzkumná část

Z výzkumu mé absolventské práce na téma „Aplikace Cochemského modelu v ostravském regionu“, který byl zaměřen na orgán OSPOD, vyšlo najevo, že sociální pracovníci OSPOD v ostravském regionu, využívají Cochemský model nejčastěji na základě výzvy Okresního soudu v Ostravě. Jako praktika a aktivního uživatele prvků Cochemského modelu ve své praxi mě zajímá význam Cochemského modelu pro soudní praxi Okresního soudu v Ostravě. Získané informace bych ráda využila k osvětě kolegů, a také ke zlepšení spolupráce participačních orgánů.

### 5.1 Cíl výzkumu

Cílem je zjistit, zda je metoda Cochemského modelu využívána pro soudní praxi Okresního soudu v Ostravě. Konkrétněji, zdali je metoda aktivně využívána soudci opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě, jak se projevuje aplikace Cochemského modelu, a jaká je spolupráce soudu s ostatními činnými aktéry. Dále co bylo zásadním pro užívání modelu, případně jaké inovace je potřeba provést pro bezvadné fungování modelu.

### 5.2 Metody a dotazované osoby

Výzkumná část bakalářské práce je prováděna kvalitativní metodou, konkrétně formou strukturovaných rozhovorů orientovaných na soudce opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě. Kvalitativní metoda je pro výzkum vybrána proto, že dokáže mnohem hlouběji rozpracovat skutečné informace získané od respondentů a zároveň jim umožňuje rozvést jejich další pohledy na téma Cochemské praxe. Dle Walkera, „*Kvalitativní výzkum zahrnuje analýzu textu a slov v odpovědích na otázky.*“ (Walker, 2010. s. 215). Výzkumná otázka je zaměřená na význam aplikace Cochemského modelu v soudní praxi Okresního soudu v Ostravě. Rozhovory jsou prováděny s jednotlivými respondenty samostatně, a zároveň jsou zaznamenávány na diktafon. Respondenti se výzkumu účastnili dobrovolně a bez nároku na odměnu. S formou provedení rozhovoru souhlasili, zároveň byli poučeni, že budou jejich odpovědi anonymizované. Respondenti byli dotazováni pomocí sady předem připravených otevřených otázek. Přepisy rozhovorů jsou provedeny téměř totožně s mluveným slovem respondentů. Při přepisu jsem vynechala tzv. „slovní parazity“ (např. „ehm“, „takže“, apod.), a to proto, že konverzační analýza pro téma Cochemské praxe nebyla využita. Práce se nesoustředí na projevy a pocity respondentů, jelikož jsou rozhovory strukturované, jasně kladou otázky a dotazování soudci jako experti své profese na ně věcně reagují. Analýza dat využívá metody kódování, kdy jsou ze získaných dat filtrovány shodné klíče, hesla, aj. Byly vytvářeny komentované úryvky, na základě kterých, byly bez manipulace s daty a vlastních předpokladů

tvořeny kódy. Kód představuje pro kvalitativní analýzu zkratku, slovo, frázi, která nejlépe vyjadřuje souhrn určité části dat. Ve výsledku každý kód obsahuje velké množství úryvků textu, které spolu souvisí a které mezi sebou výzkumník porovnává. Kódování rozbíjí text na stejnorodé úryvky, kdy každý kód reprezentuje téma dané významové jednotky. Na fázi kódování navazuje kategorizování, které představuje shlukování obsahově příbuzných kódů do kategorií. Ty následně tvoří analytický příběh (Obrovská, 2015).

Kritériem výběru dotazovaných osob (dále respondentů) byl výkon zaměstnání na pozici soudce opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě. Analýzou Rozvrhu práce Okresního soudu v Ostravě pro rok 2019 bylo zjištěno, že se jedná o čtrnáct soudců. Soudci byli jednotlivě telefonicky kontaktováni s dotazem, zda aplikují Cochemský model ve své praxi, dále pak s výzvou k provedení osobního rozhovoru. Znalost a aplikace Cochemského modelu a aplikace v soudní praxi byla dalším kritériem pro zařazení do výzkumného vzorku. Z telefonických rozhovorů bylo zjištěno, že ze čtrnácti aktivních soudců opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě aplikuje Cochemský model ve své praxi pouze pět soudců. Všech pět soudců bylo ochotno se dobrovolně sejít za cílem provedení rozhovoru. Soudci byli informováni o tom, že bude rozhovor zaznamenáván na diktafon, a následně přepracován do písemné podoby. Výzkumu se účastnili tři muži a dvě ženy, kteří s postupem souhlasili. Rozhovory byly prováděny v kancelářích jednotlivých respondentů individuálně v průběhu měsíce února 2020. Doba trvání každého z rozhovorů byla přibližně 20 minut.

Použitým materiálem byl tišený seznam osmi otevřených otázek<sup>1</sup>. Před započítím výzkumu byl uskutečněn zkušební rozhovor, který potvrdil vhodnost otázek, proto byl výstup z tohoto rozhovoru ponechán pod názvem: „účastník/respondent č. 1“.

### **5.3 Analýza rozhovorů**

Cochemským modelem v praxi je myšlena metoda, která představuje obecně řízený postup, který má jasně popsaná pravidla, cíle a hodnoty, ze kterých vychází. Čtyři z pěti respondentů uvedli, že ve své soudní praxi užívá právě pouze jednotlivé znaky či prvky Cochemského modelu. Respondent č. 1 k tomuto uvádí: „*S kolegy nevyužíváme model v jeho celistvosti, ale primárně jeho dílčí prvky.*“, a dále upřesňuje, že „*...osvojili jsme si určité prvky, které již dlouhodobě využíváme...*“. Respondent č. 2 stvrzuje výroky prvního respondenta s tím, že uvádí, že tyto prvky užívá dlouhodobě: „*...mnoho znaků a prvků Cochemské praxe jsem zcela přirozeně zařadil do své vlastní rozhodovací praxe již dříve...*“. S tímto tvrzením se

---

<sup>1</sup> Jednotlivé otázky rozhovorů jsou součástí bakalářské práce, nacházející se v příloze č. 1.

shoduje vyjádření 3. respondenta: „...přesto zde již dlouhodobě využíváme některé jeho prvky...“. Také respondent č. 5 sdělil, že: „...využívá dílčí prvky modelu, což v praxi většinou nutně není nazýváno Cochemem...“. Výše uvedená tvrzení jednoznačně uvádějí, že respondenti užívají především prvky Cochemského modelu, které užívají dlouhodobě, někteří dokonce déle, než se Cochemská praxe stala fenoménem současné sociální a soudní praxe. Zároveň se však nabízí domněnka, že v soudní praxi se nejedná o užívání Cochemského modelu jako metody, jelikož není užívána ve své celistvosti.

Mezi nejčastěji užívanými prvky Cochemského modelu Okresního soudu v Ostravě dotazovaní respondenti řadili edukaci rodičů a jejich vedení k rodičovské odpovědnosti. Respondent č. 1 uvádí, že se snaží: „...pokud možno rodiče edukovat co do jejich práv a povinností z hlediska výkonu rodičovské odpovědnosti, to vše s cílem předejít dalším sporům do budoucna...“. Tvrzení koresponduje s prací Brzobohatého a kol. (2015, s. 56–57), kde se uvádí, že soud rodičům pomáhá vhodným poučením a vysvětlením správného znění výroku. Také informuje rodiče o jejich právech a povinnostech ve vztahu k dítěti i k druhému rodiči, a zároveň sděluje, co je obsahem rodičovské odpovědnosti.

Respondenti často uvádějí jako nástroj také vedení rodičů ke smíru, jehož výsledkem je vytvoření dohody za případného využití odborné pomoci. Například respondent č. 1 vysvětluje, že „...soud má ze zákona povinnost vést účastníky k smírnému vyřešení věci, prvky Cochemského modelu tento základní předpoklad zcela jistě naplňují...“. Sdělení je v souladu s teoretickou částí soudních nástrojů, kde je uvedeno, že dle občanského soudního řádu může soud vést rodiče v průběhu řízení ke smíru a motivovat je k tomu, aby se dohodli. Jako důvody, proč jsou rodiče ochotní dojít ke smíru, mohou být považovány mediátorské schopnosti soudce, který je schopen rodičům vysvětlit možné dopady jejich jednání, a tím je dále motivovat ke kompromisu (Brzobohatý a kol., 2015, s. 54). Brzobohatý a kol. (2015) zmiňovali mediátorské schopnosti soudce, kde navazuje sdělení respondenta č. 2, „...v tomto Cochemském modelu vystupuje opatrovníkový soudce ani ne tak jako soudce-právnik, jako spíše soudce-mediátor (či jako soudce-case manager), přičemž výsledek sporu ve formě dohody rodičů, je výsledkem společného a předem připraveného a systematického postupu všech zainteresovaných subjektů...“.

Jako další prvky respondenti uváděli, že je jednání přizpůsobeno nejlepšímu zájmu dítěte, a všechny zainteresované subjekty na rodiče hovoří stejnou řečí (tzn. tvrzení by měla být jednotná). Prvním krokem je vždy společná schůzka rodičů u orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kdy v její souvislosti je upuštěno od sociálního šetření. V případě neuskutečnění společné

schůzky, nebo neschopnosti rodičů dojít ke kompromisu, je rodičům nabídnuta odborná pomoc – nejčastěji formou mediace. Po přihlednutí k teoretické části této bakalářské práce je patrné, že vybraní soudci opatrovnického Okresního soudu v Ostravě (respondenti) využívají pro svou praxi participačních orgánů a také nástrojů. Co však v jejich odpovědích nezaznělo, je využívání služeb soudního znalce a advokátů.

Posledním zmíněným společným prvkem, který respondenti uvádějí, je právo na autoritativní rozhodnutí. První respondent v praxi využívá soudní autority k tomu, aby rodiče přinutil se dohodnout: „...zde již sehraje jistou roli autorita soudu, která rodiče přiměje se dohodnout...“. Výše uvedené považuje druhý respondent za jednoznačnou nevýhodu: „Nevýhodou je jednoznačně někdy až slepé a neústupné vedení rodičů k dohodě (nejen ze stany soudu, ale i OSPOD, a podobně) takzvaně za každou cenu, a to i za situace, kdy jsou zde indicie, že jakákoli dohoda nebude vyvážená a že v zájmu nezletilého dítěte je spíše autoritativní rozsudek.“. Tvrzení doplňuje svou praxí: „...pokud už například u druhého jednání shledám, že jakýkoli tento Cochemský přístup nikam nevede (většinou proto, že rodiče se striktně drží svého stanoviska a nejsou přístupni ustoupit ani o kousek), tak v ten okamžik opouštím tento jakýsi Cochemský přístup, a připravuji se již na vydání autoritativního rozhodnutí...“. Respondent č. 4 uvádí, že: „Cochemský model není všelék, na některé případy nelze aplikovat, situace vyžaduje autoritativní rozhodnutí.“. I tento respondent považuje autoritativní vedení k dohodě za nevýhodu: „...rodiče mohou být někdy do uzavření dohody nuceni za každou cenu, přičemž taková dohoda nemusí mít dlouhého trvání...“.

Pakliže hovoříme o užívání Cochemského modelu v praxi okresního soudu, a zaměříme pozornost na slovní spojení „model v praxi“, jedná se o společné sdílení určité skupiny (v tomto případě konkrétní skupiny soudců Okresního soudu v Ostravě), kdy tímto společným sdílením jsou myšleny obecně zavedené postupy. S ohledem na skutečnost, že je opatrovnické oddělení Okresního soudu v Ostravě složeno z čtrnácti soudců, z toho jen pět soudců aktivně využívá pouze jisté prvky Cochemské praxe, nelze hovořit o zavedení Cochemského modelu do soudní praxe daného soudu. Aby bylo možné hovořit o zavedení modelu do praxe, musela by minimálně jednotlivé prvky Cochemského modelu užívat většina opatrovnických soudců Okresního soudu v Ostravě, což nevyužívá. Někteří soudci z celého opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě využívají prvky Cochemského modelu pouze na základě své dobrovolnosti.

„O metodě se poměrně s pravidelností diskutuje či je předmětem výkladu v rámci školení pořádaných Justiční akademii. V tomto ohledu však pro soudce platí dobrovolnost,



*tn. školení nejsou povinná – hlásí se na ně ti, co o školení projeví zájem, což ve finále znamená, že ne všichni opatrovníčtí soudci mají o tomto modelu stejné povědomí či vědomosti.“* (respondent č. 1)

Tvrzení respondenta č. 1 poukazuje na již zmíněnou dobrovolnost, ale také na nejednotnost v postupech jednotlivých soudců opatrovnického Okresního soudu v Ostravě. Tvrzení podtrhují vyjádření dalších respondentů: „...je jen a pouze na zvážení toho kterého soudu, či samotného soudce, zda a které prvky Cochemského modelu do své rozhodovací praxe zařadí, a které nikoli...“, uvádí respondent č. 2. Vyjádření k nejednotnosti a dobrovolnosti rozvádí tvrzení respondenta č. 4, který myšlenku rozšiřuje o skutečnosti, že se nejedná o nejednotnost pouze Okresního soudu v Ostravě, ale napříč dalším českými soudy: „Každý soud aplikuje odlišný model, dle vlastního uvážení a očekávání.“. Nejednotnost je považována respondentem č. 5 za zásadní nedostatek Okresního soudu v Ostravě: „...v tom, že se nepodařilo dosáhnout shody mezi všemi opatrovnickými soudci. K modelu se otevřeně hlásí pouze pět soudců, což je menšina. Nejsme tedy jako soud jednotní ve vztahu k veřejnosti, advokátům ani orgánům sociálně-právní ochrany dětí.“.

Společnými zdroji informací o Cochemském modelu je pro všech pět respondentů školení pořádané Justiční akademií v Kroměříži, dále soudní praxe Okresního soudu v Novém Jičíně, jiných odborných školení a odborných článků. Z interpretace dat vyplývá, že má všech pět respondentů stejné informace o metodě. Přesto je patrné, že respondent č. 3 o metodu jeví nejmenší zájem. Lze se tedy domnívat, že i mezi skupinou pěti respondentů, konkrétně soudců Okresního soudu v Ostravě, existují v přístupu k metodě rozdílné vztahy. Obecně je při pohledu na praxi Okresního soudu v Ostravě, respektive na výstupy jednotlivých respondentů, cítit, že ke Cochemskému modelu má většina respondentů silnou averzi. Dá se hovořit o vysoké nedůvěře vůči jistým postupům, které Cochemský model ve své celistvosti představuje.

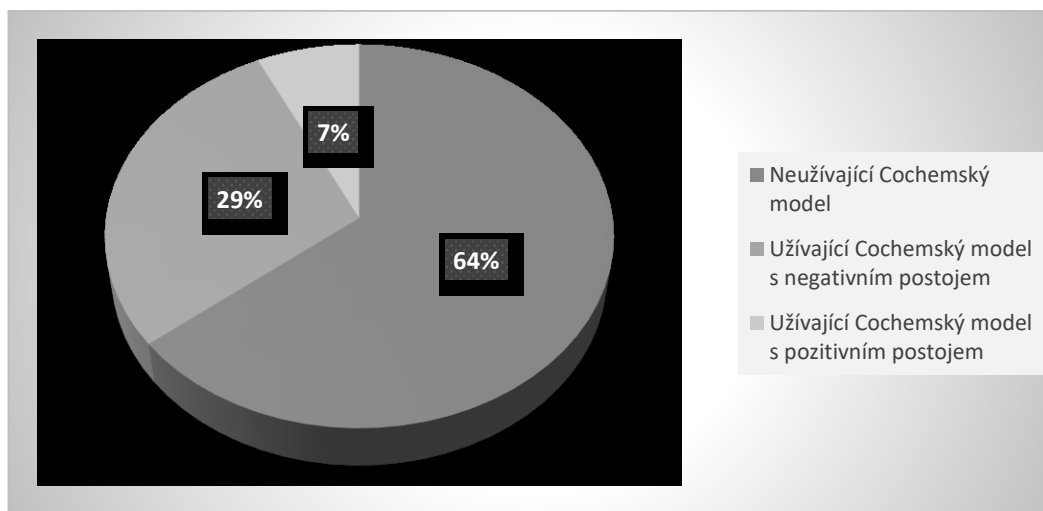
*„Než o Cochemském modelu, který mezi některými kolegy i advokáty vyvolává všelijaké emoce, raději hovoříme o široké interdisciplinární spolupráci zainteresovaných subjektů, zejména tedy soudců, pracovníků OSPOD, pracovníků organizací poskytujících odbornou pomoc, zapsaných mediátorů a dalších subjektů, kteří na spolupráci projeví zájem.“* (respondent č.1)

*„... zjistil jsem, že jsem mnoho znaků a prvků Cochemské práce zcela přirozeně zařadil do své vlastní rozhodovací praxe již dříve, tedy aniž bych v té době věděl, že se jedná o jakési základní znaky Cochemského modelu...“* (respondent č. 2)

Tentýž respondent doplňuje své tvrzení o sdělení: „*Určitý počet soudců Okresního soudu v Ostravě je pak pozitivně nastaven ve smyslu pomalu vznikající interdisciplinární spolupráce na území města Ostravy.*“. Již z výpovědí těchto dvou respondentů je zřejmé, že prvky Cochemského modelu byly respondenty využívány ještě před vznikem metody Cochemské praxe. Dále, jak už jsem výše uvedla, respondenti ve své praxi raději využívají pojem interdisciplinární spolupráce před konkrétním názvoslovím Cochemská praxe. Tvrzení posiluje i vyjádření respondenta č. 3, který uvádí, že by se dalo říct: „*...že se plošně snažím vést rodiče k tomu, aby své jednání přizpůsobili zájmu nezletilých dětí, ale to dělám po celých 20 let praxe, a nenazývám to Cochemskou praxí...*“.

Respondent č. 4 Cochemskou praxi již ve svých odpovědích nazývá přímo interdisciplinární spoluprací: „*Interdisciplinární spolupráci zvažuji tam, kde vidím potenciál rodičů se dohodnout.*“. Také pátý respondent vyjadřuje negativní postoj k pojmu Cochemská praxe: „*Pojem Cochem považuji za obecný název, pod kterými si však lidé (včetně soudců) představují každý trochu něco jiného, byť se společnými znaky. V mém pojetí je základní nevýhodou to, že spousta soudců i advokátů považuje už jen samotné slovo za červený hadr, který v nich spouští bojovou opozici, neboť mají pocit, že hlavním smyslem Cochemu je přinutit rodiče k dohodě za každou cenu a ulehčit si tak práci. Využívání modelu v praxi našeho soudu je velice individuální. Jsou zde kolegové, kteří jsou odpůrci modelu, kterých je většina. Ten zbytek využívá dílčí prvky modelu, což v praxi většinou nutně není nazýváno Cochemem.*“.

Ze čtrnácti soudců Okresního soudu v Ostravě metodu parciálně a poměrně nedůvěřivě využívá pouze pět. Postoj všech soudců Okresního soudu v Ostravě ke Cochemskému modelu shrnuje Obrázek 2.



Obrázek 2 Postoj soudců Okresního soudu v Ostravě ke Cochemskému modelu (celkem 14 soudců)

Je patrné, že k samotnému názvu metody existuje negativní postoj respondentů. Tento negativní postoj lze považovat za důvod pro absenci aplikace Cochemského modelu v soudní praxi Okresního soudu v Ostravě.

Kromě negativního postoje respondenti uváděli také nevýhody, které vnímají v jeho aplikaci do praxe. V nevýhodách se poměrně často shodují. Nejčastěji uváděnou nevýhodou je bezpochyby vedení rodičů k nucené dohodě za každou cenu, kdy tato dohoda pak v praxi nemusí mít dlouhého trvání. Další nevýhodou aplikace metody respondenti viděli v nejednotnosti Okresního soudu v Ostravě i dalších okresních soudů. Jak uvádí respondent č. 1: *“...jako každá metoda, má i tato své limity, že nepostihne pozitivně všechny rodiče...”*, což doplňuje myšlenkou: *“...některým rodičům bohužel nepomůže ani svěcená voda...”*.

Větší pozornost byla respondenty věnována výhodám Cochemské praxe. Za výhody bylo považováno například komplexní řešení sporu, kdy respondent č. 1 myšlenku rozvádí, že nejde jen o to *“rozhodnout o uspořádání poměrů dítěte do budoucna, ale i pokud možno rodiče edukovat co do jejich práv a povinností z hlediska výkonu rodičovské odpovědnosti, to vše s cílem předejít dalším sporům do budoucna, zejména pokud jde o otázky úpravy styku, kam bude dítě chodit do školy, kdo bude hradit nákladnější kroužky apod.”*. S vedením k přijímání rodičovské odpovědnosti jako s výhodou Cochemského modelu souhlasí také respondent č. 2, který myšlenku rozvádí o jednotné vedení rodičů odborníky: *“Výhody spatřuji v jednotném vedení obou rodičů ze strany všechny zainteresovaných subjektů, k tomu, aby vyřešili spor o péči smírně dohodou, s přijetím svého podílu rodičovské odpovědnosti a s uznáním druhého rodiče v jeho rodičovské roli.”*. V podobném rozsahu se k výhodám vyjádřil také čtvrtý respondent, který výhody aplikace modelu shledává ve: *“...vedení rodičů k převzetí odpovědnosti za rozhodnutí o svých dětech, umožní pružné propojení zúčastněných subjektů, za účelem hledání optimálního řešení situace u dítěte. Rodiče jsou od začátku vedeni k tomu, že oba mají stejná práva a povinnosti ke svým dětem...”*. Tyto prvky tentýž respondent nazývá informační osvětou.

Komplexní a detailní soubor výhod zmiňuje ve svých odpovědích respondent č. 5, který uvádí, že rozpad vztahu je pro rodiče čitelnější při užití modelu. Dále, že díky aplikaci modelu, jsou informace rodičům poskytovány jednotně a včas. Zároveň vyzdvihuje, že při užití Cochemské praxe v řízení rodiče nepotřebují právníka, jelikož se všechny zapojené subjekty snaží vést rodiče ke smíru, a tím změnit jejich počáteční bojovou pozici na pozici spolupracující. Proces má jisté fáze, které jednotlivým rodičům garantují, že jejich osobu během řízení nikdo neobejde. Důležitou roli při aplikaci metody zastupuje orgán sociálně-právní

ochrany dětí, který představuje pro oba rodiče pomocníku u soudu. Zároveň je tento orgán při užití Cochemského modelu zbaven povinnosti provádět sociální šetření v domácnosti. Šetření je nahrazeno společnou schůzkou rodičů na OSPOD, což tentýž respondent považuje za klíčové. Respondent v poslední řadě upozorňuje na výhodu v podpoře interdisciplinární spolupráce, s čímž se shoduje také respondent č. 2, který upozorňuje na: *“zkvalitňování sítě služeb pro rozvádějící se rodiče”*.

I přes obecně negativní pohled na Cochemskou praxi, především jako na pojem, existuje pro praxi z pohledu respondentů větší množství výhod než nevýhod. Respondent č. 2 vnímá aplikaci Cochemského modelu, pod názvem interdisciplinární spolupráce, jako vyvíjející se: *“...soudci se účastní společných schůzek, pracovních porad apod. Vše je však stále na počátku.”* Z tvrzení je znát pozitivní vztah respondenta k dalšímu vývoji metody.

Již výše bylo uvedeno, že respondenti získali klíčové zdroje o metodě pouze ze dvou základních zdrojů, a to z Justiční akademie v Kroměříži, a ze soudní praxe Okresního soudu v Novém Jičíně. Většina respondentů nemá ambice získávat další informace o Cochemské praxi, naopak je pro ně aktuální podoba vyhovující, a to především v tom, že užívají pouze ty prvky, které u individuálních případů považují za vhodné. Toto ale posiluje nejednotnost systému. Rozhodujícím faktorem pro absenci vyšších ambicí pro vzdělávání o metodě může být také skutečnost, že v současné době nemá Okresní soud v Ostravě data o úspěšnosti Cochemského modelu v praxi. Tento fakt se zároveň rozchází s prvním pilířem Cochemské praxe, který představuje vzdělávání a informovanost. Dle něj by se všichni účastníci měli vzájemně vzdělávat a informovat pro kvalitní fungování vzájemné spolupráce (Círbusová, Brzobohatý, 2019, s. 5).

Nabízí se otázka rozdílu mezi Cochemským modelem a interdisciplinární spoluprací, na kterou částečně odpovídá mentorka, jedna ze zakladatelů zapsaného spolku Cochem.cz, Markéta Nováková, která je mimo jiné zdrojem informací o Cochemském modelu pro pátého respondenta. Nováková uvádí, že cílem interdisciplinární spolupráce je navrácení rozhodovacích práv o nezletilém dítěti do rukou jeho rodičů. V praxi se rodiče v době rozvodu či rozpadu jejich vztahu odevzdají do rukou systému, a nechají jej, aby rozhodoval o jejich budoucnosti. Interdisciplinární spolupráce proto reaguje tím, že rodiče zmocňuje k tomu, aby o vlastním životě, a především o životě jejich dítěte, rozhodovali sami. Za cíl Cochemské praxe považuje jednotnou informovanost rodičů o jejich právech, povinnostech a důsledcích jejich jednání. Dále také o veškerých subjektech, které jim v tíživé situaci spojené s rozpadem vztahu

mohou být nápomocny. Tato edukace musí být zároveň včasnou intervencí, aby konflikt mezi rodiči neměl možnost gradovat (Iurium, Seriál: Cochemská praxe [online]).

Společným fenoménem pro užívání prvků Cochemské praxe a interdisciplinární spolupráci je rozvod nebo rozpad vztahu rodičů s nezletilými dětmi. Respondenti se pak ve své praxi nezabývají příčinou, ale primárně dalším průběhem situace a možnými důsledky. Rozvody či rozpadlé vztahy bezkonfliktní povahy vedou samovolně k dohodě. Cílovou skupinou pro užití Cochemské praxe jsou právě rodiče, kde nějaký konflikt vznikl a stále přetrvává. Respondenti však ve své praxi rodiče takto nekategorizují. Vybraná skupina respondentů aplikuje prvky Cochemského modelu plošně, a to primárně u prvonávrhů. Respondent č. 2 uvádí, že: *„Určité základní znaky a prvky Cochemské praxe používám ve své rozhodovací praxi od samotného začátku sporu, a to téměř ve všech věcech, kdy se jedná o úpravu péče... Proto de facto ve všech případech pracuji automaticky s určitými prvky Cochemského modelu...“*.

Podobné tvrzení zastává také respondent č. 5: *„Model využívám vždy. Pouze pokud je jeden z rodičů ve věznici nebo mimo Ostravu, tak společnou schůzku nežádám.“*. Tvrzení opírá o vlastní zkušenost: *„Pokud se konflikt v rodině opravdu podchytí v počátku, a s přesně stanovenými pravidly a se stanovením provizorního styku se situace zklidní, tak po skončení řízení není vzápětí podáván nový návrh.“*. Tvrzení poukazuje na skutečnost, že u vynucených dohod konflikt nekončí, naopak může gradovat k dalšímu soudnímu řízení. Respondent č. 1 užívá prvky Cochemského modelu i v případech, kdy dojde k opakovanému soudnímu řízení: *„Prvky Cochemského modelu využíváme automaticky u všech prvních návrhů na úpravu poměrů dítěte, stejně jako u návrhů, kde již soudní úprava existuje a rodiče navrhují její změnu.“*.

Celistvě výše uvedené popisuje respondent č. 4, který se rozchází s tvrzením prvního respondenta v aplikaci Cochemského modelu u případů, kde už právní úprava existuje. Zároveň uvádí praxi Okresního soudu v Novém Jičíně, kde taktiku se zaměřením se na prvonávrhy kritizuje. Konkrétně uvádí, že: *„Cochemský model je vhodný pro prvonávrhy, spíše než na spisy, které mají stovky stran. V Novém Jičíně se Cochemský model aplikoval primárně na prvonávrhy, což může zkreslit pozdější výstupy a statistiky. Přístupuji k tomuto modelu střizlivě a uvážlivě, využívám pouze občas na případy, které jsou vhodné. Ne všechny případy jsou vhodné na aplikaci Cochemského modelu. Někdy jsou rodiče tlačeni k tomu, aby návrh vzali zpět a uzavřeli mimosoudní dohodu. V takovém případě může soudní dohoda chybět tam, kde se později rodiče rozhádají a tuto již nejsou schopni před soudem uzavřít.“*.

Respondent č. 4 poukazuje na důležitost kvalitní soudní úpravy již v počátcích vzniklého konfliktu, čímž klade důraz na včasnou intervenci. Dle Brzobohatého a kol. (2015), čas negativně působí na nervozitu rodičů a představuje obrovský stres. Čím dříve je v úpravě poměrů dítěte rozhodnuto, tím méně konflikt rodičů graduje. Zrychlení procesu opatrovnického řízení, bylo hlavním důvodem pro zavedení Cochemského modelu do soudní praxe například pro Okresní soud v Bruntále.

Z termínu „interdisciplinární spolupráce“ je patrné, že soud není jediným činným orgánem v opatrovnických řízeních, na což bylo již několikrát poukazováno. Jak uvádí Šabatová a kol. (2017, s. 10), Cochemská praxe je spoluprací soudců, OSPOD, advokátů, mediátorů, poraden a soudních znalců. Dle Cirbusové a Brzobohatého (2019, s. 3) mohou být zapojeny i další subjekty, které může představovat policie ČR, zaměstnanci školy, úřad práce a další. Respondenti ve svých odpovědích často a bez dotázání uváděli právě OSPOD i další subjekty. Čtyři z pěti respondentů uvedli, že obecně využívají odborné pomoci. Pojem odborná pomoc pak rozvedli 3 ze 4 respondentů, kdy respondent č. 2 dále uvedl, že konkrétně spolupracuje s Centrem psychologické pomoci, Centrem sociálních služeb (rodinnou poradnou) a zapsaným spolkem Spolu pro rodinu. Shodně organizace uvedl také respondent č. 1, který dané subjekty doplnil o zapsané mediátory a všechny další subjekty, které projeví zájem být zapojeny (např. úřad práce). Čtvrtý respondent uvedl již konkrétní činnost uvedených organizací, a to rodinnou terapii a asistované kontakty. Respondent č. 5 uvedl, že odborné pomoci ve své rozhodovací soudní praxi využívá, má však za to, že aktuální systém spolupráce nefunguje dle jeho představ.

Poslední zmíněnou myšlenkou lze navázat na vize Cochemského modelu v praxi Okresního soudu v Ostravě. Respondent č. 5 rozvedl funkčnost spolupráce. Uvedl, že s ohledem na velikost obvodu osudu je aktuální nedostatek fungující spolupráce s odbornou pomocí, a proto aktivně vyhledávají nové organizace poskytující kvalitní spolupráci. S tímto tvrzením je však v kolizi tvrzení respondenta č. 2, který má za to, že aktuální situace Okresního soudu v Ostravě je velice pozitivně nastavená a vede k pomalu vznikající interdisciplinární spolupráci, kdy vše je prozatím v počátcích. Tyto skutečnosti doplňuje o informaci, že v důsledku vznikající interdisciplinární spolupráce dochází ke zkvalitňování sítě služeb. Ke shodě 2. a 5. respondenta dochází ve vztahu k budoucnosti. Oba respondenti předpokládají vývoj Cochemského modelu v praxi Okresního soudu v Ostravě. Zbylí tři respondenti se k vizím nevyjádřili.

## Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, v jaké míře a v jakých souvislostech je metoda Cochemského modelu využívána v soudní praxi Okresního soudu v Ostravě. Ze skutečností zjištěných prostřednictvím kvalitativního výzkumu bylo zjištěno, že metoda není soudci opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě užívána ve své celistvosti. Nejedná se tedy o ucelený koncept způsobu práce s případem u klíčových aktérů podle obecně uznávaných definic, ale pouze o aplikaci znaků připomínající Cochemský model. Respondenti, užívají pro svou soudní praxi pouze určité prvky Cochemské praxe.

V praxi Okresního soudu v Ostravě tyto prvky představuje především edukace rodičů a jejich vedení k rodičovské odpovědnosti. Cílem je předejít dalším sporům a uklidnit aktuální situaci rodiny. Needukovaný rodič, který si není vědom své rodičovské odpovědnosti, a zároveň rodičovské odpovědnosti druhého rodiče dítě se může dle Matějčíka a Dytrycha (2002) chovat mstivě, a dělat druhému rodiči naschvály, což se negativně odrazí na zdravém vývoji dítěte.

Rodiče jsou často vedeni ke smíru, konkrétně k uzavření dohody i za případného využití odborné pomoci. Vedení rodičů ke smíru je dle občanského zákoníku zákonnou povinností soudu. Respondenti jsou si vědomi faktu, že zákonný nástroj je zároveň prvkem Cochemského modelu. Dosažení smíru je ovlivněno mediátorskými schopnostmi soudce, který danou věc soudí. Respondenti shodně uvádí, že je vždy přihlíženo k nejlepšímu zájmu dítěte, a po celou dobu jednání odborníci s rodiči hovoří stejnou řečí, což v praxi představuje jednotná tvrzení všech aktivně činných subjektů.

V případech, kdy mezi rodiči nedojde ke smíru, soudce vydá běžně užívané autoritativní rozhodnutí, které respondenti považují často za lepší řešení, před slepým vedením rodičů, kteří se nechtějí domluvit k dohodě. Nucená dohoda jsou neefektivní, časově náročná a respondenty byla nejčastěji uváděna jako nevýhoda Cochemské praxe. Obecně je respondenty preferován pojem interdisciplinární spolupráce před Cochemskou praxí.

Respondenti uvádí různý přístup k aplikaci Cochemského modelu. Každý soudce využívá jen takové nástroje, které mu vyhovují pro daný případ, čímž se projevuje nedůvěra vůči poměrně nové metodě. Nejednotnost soudců Okresního soudu v Ostravě je zároveň respondenty druhou nejčastěji uváděnou nevýhodou aplikace Cochemského modelu v praxi.

Spolupráce soudu s ostatními aktéry činnými v praxi Okresního soudu v Ostravě se projevuje prostřednictvím odborné pomoci. Tuto pomoc provádí Centrum sociálních služeb, Centrum psychologické pomoci a zapsaný spolek Spolu pro rodinu.

Zásadní vliv pro užívání modelu respondenty měla účast na dobrovolných školeních věnovaných tématu Cochemské praxe. I přes dobrovolnou účast na těchto školeních, čtyři z pěti respondentů uvedli, že nemají ambice se dále rozvíjet v této metodě, což vede ke kolizi reality Cochemské praxe u Okresního soudu v Ostravě s jedním z pilířů Cochemské praxe. S ohledem na skutečnosti, že jakési prvky Cochemského modelu užívá pouze pět respondentů ze čtrnácti, mohu učinit závěr, že se Cochemský model v praxi Okresního soudu v Ostravě aktuálně uceleně neužívá.

S ohledem na výzkum výše uvedené absolventské práce, ze které tato bakalářská práce vychází, dochází ke kolizi závěrů. Výzkumem absolventské práce bylo zjištěno, že sociální pracovníci OSPOD v regionu Ostrava využívají model Cochemské praxe nejčastěji na základě žádosti Okresního soudu v Ostravě, kdy tato žádost vykazuje prvky Cochemského modelu. Rozpor představuje závěr této bakalářské práce, kde bylo výzkumem zjištěno, že soudci Okresního soudu v Ostravě Cochemský model uceleně neužívají. Z rozhovorů vyplývá, že se jedná o fungování vyplývající z dlouholetých zkušeností soudců, které vykazuje prvky Cochemského modelu, ale nejedná se o jeho cílenou a systematickou aplikaci. Dalo by se hovořit primárně o interdisciplinární spolupráci, jejíž znaky mohou být svou podobností zaměnitelné se znaky Cochemské praxe.



## Seznam použitých zdrojů

BALÁŽ, Roman. *Sociálně-právní ochrana dětí je především o hledání cesty*. Sociální práce/Sociální práca, 2011, č. 2.

BEHR, Tomáš. *Procesní odklony a dokazování*. Právo a rodina, 2018, roč. 20, č. 11.

BERANOVÁ, Hana. *Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi (1.)*, Právo a rodina, 2019, roč. 21, č. 5.

BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1010-5.

CIRBUSOVÁ, Martina, BRZOBOHATÝ, Robin. *Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: Desatero zavádění Cochemského modelu*. Právo a rodina, 2019, roč. 21, č. 4.

CIRBUSOVÁ, Martina, BRZOBOHATÝ, Robin. *Praxe mediace v tzv. Cochemském modelu – metoda, nebo profese?*. Právo a rodina, 2020, roč. 22, č. 1.

CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Cochemská praxe – vznik a vývoj*. Právo a rodina, 2015, roč. 17, č. 6.

ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠMÍD, Ondřej. *Mediace v některých rodinněprávních věcech de lege ferenda*. Právní fórum, 2012, č. 5.

DOSTÁLOVÁ, Soňa, KILLAROVÁ, Tereza. *Cochemská praxe – role zapojených profesí*. Právo a rodina, 2015, roč. 17, č. 7.

GJURIČOVÁ, Šárka, KUBIČKA, Jiří. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2390-7.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006.

MATOUŠEK, Oldřich. *Cochemská praxe – jiný způsob rozvodu*. Právo a rodina, 2014, roč. 16, č. 8.

MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Krizová situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., RIEDLOVÁ-JURKOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2014. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-914-4.

ROGALEWICZOVÁ, Romana, KILLAROVÁ, Tereza. *Realizace Cochemské praxe v České republice*. Právo a rodina, 2015, roč. 17, č. 9.

RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind*. Schwarzkopf. 2007. ISBN 978-38-960-2784-9.

ŠABATOVÁ, Anna a kol. *Rodina a dítě II. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. ISBN 978-80-87949-57-3.

VAN BUEREN, Geraldine. *Child rights in Europe: convergence and divergence in judicial protection*. Strasbourg: Council of Europe publishing, 2007. ISBN 978-92-871-6269-4.

WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3920-5.

### **Právní předpisy**

zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník, In: *Zákony pro lidi*. 2012, částka 33, Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

zákon č. 99 ze dne 1. dubna 1964 občanský soudní řád, In: *Zákony pro lidi*. 2019, částka 56, Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>

zákon č. 292 ze dne 12. září 2013 o zvláštních řízeních soudních. In: *Zákony pro lidi*. 2013, částka 112, Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

zákon č. 500/2004 ze dne 24. června 2004 správní řád, In: *Zákony pro lidi*. 2020, částka 174, Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500>

## Elektronické zdroje

IURIUM, Seriál: Cochemská praxe – „Cochemský model neumí řešit všechno, jedná se však o zásadní prevenci pro většinu rodinněprávních soudních sporů,“ říká Markéta Nováková, Adam Stawaritsch [online]. 2018 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2018/03/31/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit-vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnych-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova/>

KRAJ VYSOČINA, Soudní znalci, [online]. 2016 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: [https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4078528](https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4078528)

KRAJ VYSOČINA, Zavádění principů Cochemského modelu do praxe v rámci opatrovnických řízení [online]. 2017 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: [https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4078521](https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4078521)

MAGISTRÁT MĚSTA OSTRAVY, Odbor sociálních věcí, Jaroslava Rovňáková, [online]. 13. prosince 2018 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-zdravotnictvi-a-vzdelanosti/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti>

OBROVSKÁ, Jana, Analýza dat v kvalitativním výzkumu [prezentace]. 2015 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: [https://is.muni.cz/el/1441/podzim2015/SP7BP\\_MTO1/um/BLOK\\_2\\_Setkani\\_2.pdf](https://is.muni.cz/el/1441/podzim2015/SP7BP_MTO1/um/BLOK_2_Setkani_2.pdf)

RODIČ.EU, Cochemská praxe [online]. © 2016 – 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <http://www.cochem.pro>

Rozvrh práce Okresního soudu v Ostravě pro rok 2019, [online]. 18. prosince 2018 [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/documents/42569/1834914/Rozvrh+prace+pro+rok+2019.pdf/710e26a7-44ec-43ed-86c0-3432cc4b06c5>

Vitalia, Cochemská praxe: u koho skončí dítě po rozvodu, ovlivní jeho život i zdraví [online]. 2019 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/cochemska-praxe-u-koho-skonci-dite-po-rozvodu/>

## **Anotace**

Bakalářská práce s názvem „Cochemský model v praxi okresního soudu“ zjišťuje, zda je Cochemský model aktivně využíván Okresním soudem v Ostravě. V práci je definován pojem Cochemská praxe a interdisciplinární spolupráce. V teoretické části jsou dále vysvětleny funkce, práva a povinnosti možných účastníků. Pro výzkumnou část práce je zvolena kvalitativní metoda výzkumu, realizována pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumná část je orientovaná na soudce opatrovnického oddělení Okresního soudu v Ostravě a jejich užívání metody Cochemského modelu ve své soudní praxi. V závěru jsou shrnuty hlavní zjištění výzkumu.

**Klíčová slova:** Cochemská praxe, interdisciplinární spolupráce, Okresní soud v Ostravě, soudce opatrovnického oddělení, kvalitativní výzkum

## **Abstract**

This bachelor thesis with the title “Cochem Model in the Practice of a District Court” aims to find out whether the Cochem model is actively used by the District Court in Ostrava. The thesis defines the concepts of Cochem practice and interdisciplinary cooperation. The theoretical part further explains the functions, rights and obligations of potential participants. A qualitative research method is chosen for the theoretical part of the work, realized by means of a semi-structured interview. The research part is focused on judges of the guardianship department of the District Court in Ostrava and their use of the Cochem model method in their judicial practice. The conclusion summarizes the main findings of the research.

**Keywords:** Cochem practice, interdisciplinary cooperation, District Court in Ostrava, judge of the guardianship department, qualitative research

## **Přílohy**

### **Příloha č. 1 – výzkumné otázky**

1. Kde jste získal/a zásadní penzum znalostí o modelu a kdo Vás přesvědčil o jeho výhodách pro praxi?
2. V čem spatřujete výhody/nevýhody Cochemského modelu?
3. Je aktuální aplikace modelu vyhovující, nebo má nějaké nedostatky? A proč?
4. Čím je Cochemský model unikátní oproti ostatním způsobům práce?
5. Na základě čeho se rozhodujete, že budete u daného případu Cochemský model využívat?
6. Máte hlubší zájem o metodu? Snažil/a jste se o metodě zjistit další informace?
7. Jak se projevuje využívání Cochemského modelu v praxi Okresního soudu v Ostravě.
8. Je pro Vás inspirací fungování jiného soudu v Cochemském modelu? (případně který ze soudů a v čem konkrétně je inspirující?)

### **Příloha č. 2 – seznam zkratk**

OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
ÚMOB	úřad městského obvodu
Cochem	Cochemský model/praxe